

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

SEDAT AVCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP**

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sedat AVCİ
	Numarası	148102011050
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP
	Tezin Adı	Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri** başlıklı bu çalışma 10/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	M. Fatih TURANALP	
2	Prof. Dr.	Mustafa TAVUKÇUOĞLU	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Muhammet Mustafa BAYRAKTAR	

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sedat AVCI		
	Numarası	148102011050		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sedat AVCI

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sedat AVCİ		
	Numarası	148102011050		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP		
Tezin Adı	Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri			

Bireysel ve toplumsal hayatımızda deneysel bir bilim olarak ele alınan ve çok önemli bir yere sahip olan eğitimin, başarı ile neticelendirilmesinin temel şartlarından birisi de yapılacak etkinliklerin bir program dâhilin de yürütülmesidir. Zira fertlerin ve toplumların ideal eğitim hedeflerine erişebilmelerindeki başarısı, eğitim etkinliklerini geliştirelilikten uzak, belirli bir program doğrultusunda yürütmeleriyle doğru orantılıdır.

Bu araştırmada 2017 yılında kabul edilen 2018 yılı eğitim öğretim yılında uygulamaya başlanan yeni ortaöğretim DKAB Öğretim Programı incelenmiştir. Programda ünite ve kazanımları, dersin öğretim programında herhangi bir değişikliğin olup olmadığı, yeni programın öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri, ünite ve kazanımların öğrenci seviyelerine uygunluk dereceleri ortaöğretim derslerine giren DKAB öğretmenleri tarafından değerlendirildi. Yeni programın nasıl bir yaklaşımla hazırlandığı incelendi. Yaptığımız çalışmada ulaştığımız sonuçlar ile bu sonuçlar çerçevesinde öneriler sunuldu.

Anahtar Kelimeler: DKAB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Öğretim Programı, Kazanım.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Sedat AVCİ		
	Student Number	148102011050		
	Department	Philosophy and Religious Sciences / Religious Education		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP		
	Title of the Thesis/Dissertation	Teachers Views on Secondary School Religious Culture and Ethics Curriculum		

One of the basic principles for the successful completion of the education which is considered as an experimental science in our individual and social life and which has a very important place is to carry out the activities to be conducted within a program. Thus, the success of individuals and societies in achieving the ideal educational goals is directly proportional to the fact that they carry out their educational activities in the direction of a certain program, which is far from cursory.

In this study, the new curriculum of the secondary school religious culture and moral knowledge program, which was accepted in 2017 and began to be applied in 2018 academic year, was examined. In the program, the unit and its learning outcomes, whether there are any changes in the curriculum of the course, the effects of the new program on teachers and students and the degree of conformity of the units and achievements to the student levels were evaluated by the teachers of religious culture and moral knowledge. It was examined how the new program was prepared. The results of our study and the suggestions were presented within the framework of these results.

Keywords: RCMK, Religious Culture and Moral Knowledge, curriculum, learning outcome.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLOLAR LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖN SÖZ	x
1. GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi.....	3
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.4. Araştırmanın Amacı.....	4
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Araştırmanın Varsayımları	5
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar	6
2. Araştırmanın Metodu.....	7
2.1. Odak Grup Görüşmesi	7
2.2. Araştırmada Evren ve Örneklem	8

İKİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR ve AÇIKLANMASI, PROGRAM HAZIRLAMA ve GELİŞTİRME SÜRECİ, EĞİTİM PROGRAMI

1. Temel Kavramlar ve Açıklanması	9
---	---

1.1. Eğitimde Program Kavramı	9
1.2. Eğitimde Program Planlaması	10
1.3. Eğitim Programı.....	11
1.4. Öğretim Programı	13
1.5. Ders Programı	13
1.6. Örtük Program	14
2. Eğitim Programının Öğeleri	14
2.1. Hedef ve Davranışlar	15
2.2. İçeriğin Düzenlenmesi	15
2.3. Eğitim-Öğretim aktivitesi Eğitim durumu.....	15
2.4. Ölçme ve Değerlendirme Sınama Durumu.....	16
3. Eğitimde Program Geliştirme ve Program Süreci	16
3.1. Taba Modeli.....	17
3.2. Tyler Modeli	18
3.3. Taba ve Tyler Modeli	19
3.4. Süreç Yaklaşımı Modeli	20
3.5. Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli Wulf ve Schave	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Uygulanması.....	23
1.1. DKAB Programının Temel Felsefesi ve Amaçları	23
1.2. DKAB Öğretim Programının Vizyonu	24
1.3. Programın Uygulanmasına Yazımına İlişkin İlke ve Açıklamalar	24
2. Yenilenen DKAB Ortaöğretim Programın Yapısı.....	26
2.1. Ünite ve Konular.....	26
2.2. Kazanım ve Açıklamaları	26
3. 9. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu	27
3.1. 9. Sınıf Bilgi ve İnanç Ünitesi 1.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	27
3.2. 9. Sınıf Din ve İslam Ünitesi 2.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	28
3.3. 9. Sınıf İslam ve İbadet Ünitesi 3.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları ..	31

3.4. 9. Sınıf Gençlik ve Değerler 4.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	34
3.5. 9. Sınıf Gönül Coğrafyamız 5.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları.....	36
3.6. 9. Sınıf Genel Değerlendirmesi	38
4. 10. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu	39
4.1. 10. Sınıf Allah İnsan İlişkisi 1.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	39
4.2. 10. Sınıf Hz. Muhammed (Sav) ve Gençlik 2.Ünite Kazanım ve Açıklamaları.	42
4.3. 10. Sınıf Din ve Hayat 3.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	44
4.4. 10. Sınıf Ahlaki Tutum ve Davranışlar 4.Ünite Kazanım ve Açıklamaları.....	47
4.5. 10. Sınıf İslam Düşüncesinde İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Yorumlar 5.Ünite	49
4.6. 10. Sınıf Genel Değerlendirmesi	51
5. 11. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu	52
5.1. 11. Sınıf Dünya ve Ahiret 1.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	52
5.2. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed (Sav) 2.Ünite Kazanım ve Açıklamaları	55
5.3. 11. Sınıf Kur'an'da Bazı Kavramlar 3.Ünite Kazanım Açıklamaları	56
5.4. 11. Sınıf İnançla İlgili Meseleler 4.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	58
5.5. 11. Sınıf Yahudilik ve Hıristiyanlık 5.Ünite Kazanım ve Açıklamaları.....	60
5.6. 11. Sınıf Öğretim Programı Hakkında Genel Değerlendirme	61
6. 12. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu	63
6.1. 12. Sınıf İslam ve Bilim 1.Ünitesi Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları	63
6.2. 12. Sınıf Anadolu'da İslam 2. Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları.....	66
6.3. 12. Sınıf İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar 3.Ünite Kazanımlar	67
6.4. 12. Sınıf Güncel Dini Meseleler 4.Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları .	69
6.5. 12. Sınıf Hint ve Çin Dinleri 5. Ünite Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları.....	71
6.6. 12. Sınıf Öğretim Programı Genel Değerlendirmesi	72
SONUÇ ve ÖNERİLER	74
KAYNAKÇA.....	80

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 9. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu	27
Tablo 2 10. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu	39
Tablo 3 11. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu	52
Tablo 4 12. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Program Geliştirmede Taba Modeli (Oliva, 1988: 165).....	18
Şekil 2 Program Geliştirmede Tyler Modeli (Oliva, 1988: 171).....	19
Şekil 3 TABA – TYLER Program Geliştirme Modeli (White, 1988: 26).....	20
Şekil 4 Program Geliştirme Modellerinin Karşılaştırılması	20
Şekil 5 Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli (Wulf ve Schave, 1984: 3-4).....	21

KISALTMALAR LİSTESİ

AB.	Avrupa Birliği
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.k.	Adı Geçen Kaynak
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	Editör
S.	Sayfa
DKAB	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Erg	Eğitim Reformu Girişimi
A.Ü	Atatürk Üniversitesi
S.Ü	Sabancı Üniversitesi
B.k.z	Bakınız
SS	Sayfa sayısı

ÖZET

Bireysel ve toplumsal hayatımızda deneysel bir bilim olarak ele alınan ve çok önemli bir yere sahip olan eğitimin, başarı ile neticelendirilmesinin temel şartlarından birisi de yapılacak etkinliklerin bir program dâhilin de yürütülmesidir. Zira fertlerin ve toplumların ideal eğitim hedeflerine erişebilmelerindeki başarısı, eğitim etkinliklerini gelişigüzelikten uzak, belirli bir program doğrultusunda yürütmeleriyle doğru orantılıdır.

Bu araştırmada 2017 yılında kabul edilen 2018 yılı eğitim öğretim yılında uygulamaya başlanan yeni ortaöğretim DKAB Öğretim Programı incelenmiştir. Programda ünite ve kazanımları, dersin öğretim programında herhangi bir değişikliğin olup olmadığı, yeni programın öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri, ünite ve kazanımların öğrenci seviyelerine uygunluk dereceleri ortaöğretim derslerine giren DKAB öğretmenleri tarafından değerlendirildi. Yeni programın nasıl bir yaklaşımla hazırlandığı incelendi. Yaptığımız çalışmada ulaştığımız sonuçlar ile bu sonuçlar çerçevesinde öneriler sunuldu.

Anahtar Kelimeler: DKAB, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Öğretim Programı, Kazanım.

ABSTRACT

One of the basic principles for the successful completion of the education which is considered as an experimental science in our individual and social life and which has a very important place is to carry out the activities to be conducted within a program. Thus, the success of individuals and societies in achieving the ideal educational goals is directly proportional to the fact that they carry out their educational activities in the direction of a certain program, which is far from cursory.

In this study, the new curriculum of the secondary school religious culture and moral knowledge program, which was accepted in 2017 and began to be applied in 2018 academic year, was examined. In the program, the unit and its learning outcomes, whether there are any changes in the curriculum of the course, the effects of the new program on teachers and students and the degree of conformity of the units and achievements to the student levels were evaluated by the teachers of religious culture and moral knowledge. It was examined how the new program was prepared. The results of our study and the suggestions were presented within the framework of these results.

Keywords: RCMK, Religious Culture and Moral Knowledge, curriculum, learning outcome.

ÖN SÖZ

1982 Anayasası ile zorunlu hale gelen DKAB dersi ortaöğretim programında sınırlı bazı düzenlemelerin dışında köklü bir değişiklik olmamıştır. 23 yıl sonra 2005’te gelişen yeni pedagoji anlayışı ve değişen ihtiyaçlar çerçevesinde, programın diğer derslerle aynı kriterlere göre yeniden hazırlanmasının önemli bir kazanım olduğunu söyleyebiliriz. 2005’ten sonra en kapsamlı öğretim programı değişikliği aradan geçen 12 yılın sonunda 2017’de gerçekleştirildi. 2017 yılında 9. sınıflarda uygulanan yeni öğretim programı 2018 yılı itibariyle de bütün ortaöğretimlerde uygulanmaya başlandı. Programın açıklanması ve uygulamaya yönelik etkinlikler bakımından diğer derslerin öğretim programından daha detaylı olduğu görülmektedir.

Eğitimin ana fonksiyonlarından biri milletin bütün fertlerini mensubu bulunduğu toplumun milli, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmektedir. Kısaca insanın maddi ve manevi yönden yetiştirilmesi ve geliştirilmesi görevinin eğitim sisteminin görevi olduğu söylenmektedir. Bu noktada din ve ahlâk, toplum düzenini kuran ve koruyan en önemli unsurların başında geldiğine göre, din eğitimine eğitim sisteminin içerisinde özel bir yer ayırmak ve din eğitiminin sistem içerisindeki yerini iyi tespit etmek gerekmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemi içerisine oturtulan “din eğitimi ve öğretimi”nin de (örgün eğitim kurumlarında DKAB dersi öğretiminin) bilimsel yöntemler kullanılarak belirli plan ve program dâhilinde yapılması gereklidir.

Ortaöğretim DKAB öğretim programının amaç- içerik, eğitim-öğretim süreci uygulama esnasında öğretim programının yeterli olup olmadığı tespitine yönelik “Yenilenen Ortaöğretim DKAB Öğretim Programının DKAB Öğretmenlerince Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” çalışması yapılmasına karar verildi. Çalışma Sakarya İli, Kocaali ilçesinde ortaöğretimde görev yapan 12 DKAB öğretmenlerinin öğretim programı değerlendirmeleri ile sınırlandırıldı.

Araştırma üç bölümden oluştu. Birinci bölümde Araştırmanın konusu, amacı, önemi, sınırları, varsayımlar, kapsam, araştırmanın metodu ve bilgi toplama araçları hakkında bilgi verildi.

İkinci bölümde öğretimde program hazırlama ve geliştirme süreci ile ilgili temel kavramlar ve açıklamalarına yer verildi. Daha sonra uygulanmakta olan DKAB öğretim programının hazırlanmasında temel alınan ilkeler, genel ve özel amaçları ve dersin içeriği hakkında bilgiler verildi. Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programının uygulanması, programın yapısı, kazanım sayısı ve süre tablosu, sınıf düzeylerine göre ünite, konu, kazanım, öğretmen değerlendirmeleri ve açıklamalarına yer verildi.

Üçüncü bölümde ise sonuç ve önerilere yer verildi. Çalışmanın hazırlık sürecinde görüş ve destekleriyle bana yol gösteren kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih TURANALP'e ve çalışmanın şekillenmesinde fikirlerinden istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR, Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU'na, Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Mustafa BAYRAKTAR'a, benden hiçbir desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Derya ve oğlum Said Efe'ye ve bu çalışmaya görüşleriyle katkı sağlayan çok değerli öğretmenlere teşekkürü bir borç bilirim.

SEDAT AVCI
Kocaali, 2019

1. GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu

İçinde bulunduğumuz bu çağ bilgi birikimi ve hızlı değişmelerin çok yoğun olduğu bir çağ. Her yeni gün bilim, teknoloji, hızlı iletişim, küreselleşme bir yandan insanlığa yeni imkânlar sunmakta ve bir gün bile geçmesin ki bir teknolojik gelişmeyle tanışmayalım. Bilim ve teknoloji sürekli değişip gelişmekte bir taraftan da hem sosyal hem de kültürel yönden değişmelere sebep olmaktadır. Bununla birlikte günümüzde genel olarak, eğitimden bilgiyi nakleden değil, ihtiyaç duyduğu bilgiye nerede, nasıl ulaşacağını bilen, bu bilgileri anlamlandıran, yorumlayan, sentezleyen, transfer eden, yeni bilgiler, yeni çözümler, yeni değerler üretebilen, “öğrenmeyi öğrenmiş” nitelikli insanların yetiştirilmesi beklenmektedir.¹

Eğitimin yegâne amacı insan yetiştirmektir. Bu yetiştirmeyi belli bir program ve düzene göre yapmalıdır. Gelişi güzel programsız ve plansız yapılan eğitim, insan yetiştireyim derken telafisi mümkün olmayan olumsuz sonuçların doğmasına sebep olabilir. Bilgi ve teknoloji üreten bir topluma, kullandığı teknoloji ve bilgiyi sosyal ve kültürel açıdan yozlaştırıp yabancılaştırmadan, manevi değerlere zarar vermeden kullanabilen eğitim kurumlarına okullara ihtiyaç var. Toplum oluşturmada görev eğitim ve eğitime düşmektedir. Bireysel ve toplumsal hayatımızda önemli bir yer tutan eğitimin başarı ile sonuçlandırılmasının temel şartlarından birisi yapılacak etkinliklerin bir programa bağlanmasıdır. Zaten, eğitim-öğretimde amacın istendik davranış kazandırmak olması, bu işin programlı yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Kişilerin ve toplumların ideal olarak benimsedikleri eğitim hedeflerine ulaşabilmeleri, eğitim etkinliklerini rastlantı ve

---

¹ AYVAZ, Z. *Eğitim Programları ve Unsurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2001, s. 15

gelişigüzellikten uzak, belli bir programa bağlı olarak yürütmelerine bağlanır. Hazırlanan öğretim programlarının tümü hedeflenen davranışlara ulaştırırsa canlılar eğitilip belli bir kalıba sokulabilir.² Bu eğitim, belli bir program dâhilinde yapılırsa öğrenme ile istendik hareketlerin yapılması daha kısa zamanda gerçekleşir. Eğer eğitilecek insan ise olay daha da değişik bir hale gelir. Çünkü insanı diğer canlılardan ayıran en önemli şey akıldır. Yani insan kendini ifade edebilen, sorduğunda cevap verebilen, doğruyu yanlış ayırt edebilen bir yapıya sahip olduğundan dolayı insanı belli bir program dâhilinde eğitip çağdaş bir düzeye getirmek çok daha kolaydır.

Program, eğitim-öğretimin her aşamasında ve alanında önemli ve sürekli kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkıyor. Sistem içerisinde gerçekleştirilebilecek olan örgün ve yaygın eğitim etkinliklerinin hedeflenen nitelik ve yeterlilikte olması önemli rol oynamaktadır.³

Öğretim programı hazırlanırken programın bilimsel ve pedagojik ilkelere uygun olması gerekir. Bu kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Eğitim sistemimizde program hazırlama ve programı geliştirme, manevi değerlere ne kadar dikkat edildiği, hazırlanan programın uygulamasının mümkün olup olmadığı, eğitim sistemimizin ne yazık ki önemli problemlerindedir. Hele hele bu öğretim programı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ise durum daha da önemli bir hal almış oluyor. Bu açıdan öğretim programı hazırlama ve geliştirme sürecinde, 2017 yılında yenilenen ve 2018’de uygulamaya konulan DKAB öğretim programı hakkında verilen bilgiler ışığında araştırmanın konusu “*Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri*” şeklinde belirlenmiştir.

---

² Yıllık Kalkınma Plânı, Ankara, (Ulusal Programlar Ankara 2001, www.programlar.meb.gov.tr/prog_1.html (04.04.2019))

³ Mehmet TAŞDEMİR, *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Ocak Yayınları, 2000, s. 2

1.2. Araştırmanın Problemi

Günümüzde bilgi ve bilgili insan ekonominin en önemli girdileri hâline gelmiş olup teknoloji artık “sanayinin temel girdileri olan hammadde, enerji ve enformasyonu, kullanılabilir mal ve hizmetlere dönüştüren bilgiler kümesi” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle bilim, teknoloji ve iyi yetişmiş insan gücü artık başta gelen üretim faktörleri arasında sayılmaktadır. Yetişmiş insan kaynağının adım atmakta olduğumuz 21. yüzyılda da uluslararası pazarda en büyük rekabet unsuru olacağı şimdiden bilinmektedir.

Kuşkusuz bilgi ve bilgili insan yani yetişmiş insan eğitim sürecinin bir ürünüdür. Bunun bilincinde olan ülkeler son yıllarda eğitim sistemlerini yenilemek için yoğun bir çaba sarf etmektedirler.

Eğitimde yenileşme, eğitimde reform ve düzenleme adı altında yürütülen bu çalışmaların temelinde eğitim programlarında yapılan düzenlemeler bulunmaktadır. Değişen ve gelişen dünyada bireylerin topluma uyum sağlamaları için öğrenmeleri gereken davranış sayısı artmakta, bu arada bireylerin öğrenmesi gereken bazı kavramlar, ilkeler ve uygulamalar da değişikliğe uğramaktadır.⁴

Bu değişiklikler hedefler, hedef davranışlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerinden oluşan ve dinamik bir özellik gösteren eğitim programları vasıtasıyla yapılmaktadır. Birçok ülkede geçmişte ve günümüzde eğitim reformu, eğitimde yeniden düzenleme gibi adlar altında yürütülen ve yapılan çalışmaların temelinde aslında program düzenlemesi bulunmaktadır. Bu araştırmada yenilenen DKAB Ortaöğretim Öğretim Programının teori ve uygulamada öğrenci ve öğretmenler için yeterli olup olmadığı problemi araştırıldı. Çünkü değişen ve gelişen dünyada bireylerin davranışlarında yapılması düşünülen

---

⁴ Nuray Senemoğlu, *Bilişsel Giriş Davranışları ve Dönüt-Düzeltilmenin Erişiyile Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1987, s. 1

değişiklikleri ifade eden ve bunları sistemli bir biçimde bir araya toplayan araçlar eğitim programlarıdır.⁵

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Yenilenen Ortaöğretim DKAB öğretim programlarının

- 1-Yenilenen öğretim programının amaçları,
- 2-Öğretim programının içeriği,
- 3-Programın Ortaöğretim öğrenci seviyelerine uygunluğu,
- 4-Yenilenen Öğretim programın eksiklikleri.

1.4. Araştırmanın Amacı

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi yenilenen öğretim program uygulamaları hakkında DKAB derslerine giren öğretmenlerden programın amacı, konuları, içeriği ve programı değerlendirmede ki karşılaşılan sorunlar. Yenilenen öğretim programının, öğrenciye kattığı yeni kazanımlarla programın olumlu yönleri, programın eksik kalan kısımlarını tespit ederek ve yeni öneriler geliştirerek programın geliştirilmesine katkıda bulunmak. Özet olarak okullarda ilk defa uygulanacak olan bu öğretim programının kullanıcısı olan DKAB öğretmenlerinin yeni öğretim programı hakkındaki görüşlerinin ne olduğunu tespit etmektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

1982’de hazırlanıp bu güne kadar kısa bazı düzeltmelerin dışında ortaöğretim DKAB dersi öğretim programında köklü bir değişiklik olmamıştı. 23 yıl sonra 2005’te pedagoji anlayışı ve değişen ihtiyaçlar içerisinde, programın diğer derslerle aynı kriterlere göre yeniden hazırlanmasının önemli bir gelişme olduğunu söylenebilir. Dünyada devletler büyük yatırımlar yaparak genç nüfuslarını değişen dünyanın ihtiyaçlarına göre yetiştirmek için büyük fedakârlıklar yapmaktadırlar. Bu

---

⁵ Mehmet ARSLAN, *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri*, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/144/arslan.htm,(05.04.2019)

noktada insanı değiştirmenin ve geliştirmenin en birinci yolu hiç kuşkusuz eğitimidir. Eğitimde de belirlenen programlar yeni nesillerin yetişmesindeki en birincil hedeftir. Hedeflerin ne derece gerçekleştirildiğinin, yenilene n eğretim programının uygulamasında ve değerlendirilmesinde ne gibi sıkıntılarla karşılaşıldığının belirlenmesi ve ona göre tedbirlerin alınması yenilene n program açısından faydalı olacaktır. Araştırma bizzat DKAB retmenlerinin yani işin merkezinde bulunan kişilerin görüşlerinden elde edilmiştir.⁶ Yenilene n eğretim programının daha da geliştirilerek uygulanabilir seviyeye getirilmesine, DKAB dersiyle ilgili yapılacak bütün çalışmalara örnek teşkil edip önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca DKAB retmenlerine yönelik düşünülen her türlü hizmet, eğitim-üretim gibi önemli konular hakkında yapılacak değişme ve yenileşmelere önayak olacak kurum ve kişilere faydalı olacaktır. Bu araştırma ortaretim kurumlarında yapılan özellikle yenilene n eğretim programına yönelik yapılan bu değerlendirme ve araştırma başta eğretim programına yeni bir katkı sağlarken diğer taraftan da DKAB retmenlerinin yenilene n eğretim programı değerlendirmeleri açısından da meslektaşlarına örnek teşkil etmektedir.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

DKAB retmenleri yenilene n kapsamlı bir eğretim programının eksiklikleri olsa da uygulanabilirlik açısından genellikle olumlu ve yapıcı olduğu kanaatine varıldı. Programın bütünü için olumlu bir kanaat oluşmasa da olumsuz taraflarının da olduğu üzerinde duruldu.

Araştırmanın alt varsayımlarını DKAB retmenleri açısından şu şekilde sıralayabiliriz:

1-Araştırmanın konusu, amacı, yöntemi kavramsal açıdan uygun.

2-Yeni program “dini, kültürel, İslami, değerler, örf adet ve toplumsal” değerler açısından genişçe yer verilip işlenmesi kazanımlar açısından isabetli olmuş.

---

⁶ Fatih ÇINAR, *İlkretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi retim Programına Yönelik retmen Görüşleri*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mayıs, 2005, s, 4

3-Ortaöğretim öğrencilerinin özellikle 9.sınıflar öğretim programının gerçekleştirilme açısından seviyelerine uygun değildir.

4-Yenilenen öğretim programı yaş gruplarına uygun seviyede değildir.

5-Amaçların davranışa dönüşmesi yönünden kazanımlar eksik kalmış.

6-Öğretim programı konularının sıralamasında eğitim öğretim ilkelerine hassasiyetle dikkat edilmiş.

7-Eski öğretim programına nazaran yeni öğretim programı daha çok toplumsal ve sosyal olaylar karşısında şuurlu bir vatandaş olma yönündeki eğilimleri faydalı olmaktadır.

8-Ünite sonlarındaki ayet ve hadislerin Türkçe okunuşlarının olmayışı Arapça okuma bilmeyenler açısından olumsuz bir durum olmaktadır.

9-Eski öğretim programında ders saati 1 saattir. Yeni öğretim programında ders saatinin 2'ye çıkarılması öğretim programındaki kazanımların verilmesi noktasında zaman yetmiyor tezini ortadan kaldırması yerinde ve de faydalı olmuştur.

10-Ünite sonlarındaki değerlendirme ünitelerinin çok az ve de detaylı olmayışı üniteyi tam olarak değerlendirmemektedir.

11-Hıristiyanlık, Yahudilik, Hint ve Çin dinlerine detaylıca yer verilmesi uygun değildir.⁷

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

“Ortaöğretim DKAB Yenilenen öğretim programının (içerik, amaçlar, öğrenme ve öğretme süreçleri, değerlendirme aşamaları) yenilenen öğretim programı DKAB öğretmenlerince değerlendirme” konulu araştırma 2017 yılında hazırlanıp 2018 yılında uygulamaya konulan, ortaöğretim okullarında takip edilen DKAB derslerini içermektedir.

Araştırma Odak Grup yöntemiyle hazırlanmıştır. Yöntem Sakarya ili Kocaali ilçesi sınırlarında yer alan ortaöğretim okullarında görev alan 12 DKAB öğretmeni ile bir toplantı salonunda kamera kayıt eşliğinde yüz yüze görüşülüp değerlendirmeler kayıt altına alındı. Elde edilen kayıtlar her öğretmenin görüş

⁷ Çınar, a.g.e. ss. 4-11

bildirdiği ya da değerlendirdiği öğretim programı konularına göre görüşleri o konunun ve kazanımının altına yazıldı.

Araştırma ortaöğretim DKAB öğretmenlerinin verdiği cevaplar yenilenen öğretim programının amaç, içerik ve ünite değerlendirmeleriyle ilgili sorunlarla sınırlıdır.

Araştırmada verilen cevaplar Kocaali ilçesinde görev yapan DKAB öğretmenlerinin verdiği cevaplarla sınırlıdır.

2018-2019 eğitim öğretim yılında Kocaali ilçesinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle odak grup görüşmesi ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın Metodu

“Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri” üzerine olan bu araştırmada yöntem veri toplama yöntemlerinden “Odak Grup Görüşmesi” yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Odak Grup Görüşmesi

Odak grup görüşmesi dünyada yeni değildir. Görüşmelerde alternatif olarak kullanılan bu yöntem aslında 1930 yıllara dayanmaktadır. Nitel bir araştırma yöntemi olan odak grup araştırması son yıllarda özellikle veri toplama yöntemleri arasında sıkça kullanılmaya başlandı. Nitel bir araştırma olan Odak grup yönteminin temel noktası, sosyal- psikoloji ve iletişim teorileridir. Pazar araştırmalarında da sıklıkla kullanılan bu yöntem, sosyal bilimlerde başlangıç araştırması niteliğindeki çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde bire bir görüşmeler ve anketler ile birlikte kullanılsa da bu yöntem, aslında en sistematik veri toplama yöntemlerinden biridir. Odak grup görüşmelerinden elde edilen detaylı veriler, bire bir görüşmeler ve anketler için sağlam bir temel oluşturmaktadır.⁸

---

⁸ Kitzinger, www.keg.aku.edu.tr, (Erişim tarihi, 05.04.2019)

2.2. Araştırmada Evren ve Örneklem

Araştırmanın amaçlarından en önemlisi araştırmadaki görüşlerin genellenebiliyor olmasıdır. Bu açıdan Evren, araştırma sonuçlarının genellendiği gruptur. Örneklem üzerinden yapılan araştırma örneklem ve evren arasındaki benzerlikten yola çıkılarak evrene genellenir. Evren iki türdür, birincisi “Genel Evren “ dediğimiz üzerinde yaşadığımız “Dünyamız”dır. İkincisi ise, “alışma Evreni” dediğimiz evrendir. Genel evreni tanımlamak kolay fakat ona ulaşmak çok zordur.⁹

Araştırmanın Evreni: Türkiye genelinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ortaöğretim kurumlarında görevli DKAB öğretmenlerinden meydana geldi.

Araştırmanın Örnelemi: 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Sakarya ili Kocaeli ilçesinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan DKAB öğretmenleri yer aldı.

Örneklem alınan ortaöğretim kurumları, yani okullar ile öğretmenlerin sosyal ve kültürel değerlerimizi yansıtmalarına, inanç değer ve yargılarımıza özen göstermelerine dikkat edildi.

---

⁹ Saim KAPTAN, *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Rehber Yayınevi, Ankara, 1973, s. 175

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR ve AÇIKLANMASI, PROGRAM HAZIRLAMA ve GELİŞTİRME SÜRECİ, EĞİTİM PROGRAMI

1. Temel Kavramlar ve Açıklanması

1.1. Eğitimde Program Kavramı

Bütün dünya ülkelerinde, eğitim sistemlerinde değişme ve yenileşmenin nasıl olacağına ilişkin çalışmalar, 70 yılı aşkın süredir devam etmektedir. Geride bıraktığımız yüzyıldaki eğitim sistemlerindeki gelişmelere ve dünyadaki eğilimlere dayanarak, 21. yüzyılda eğitim sistemlerindeki yenileşme çalışmalarının odak noktası, ilköğretim ve ortaöğretimde eğitim programlarını yenileme, güncelleme ve değiştirerek geliştirme ve böylelikle ulusal eğitimi güçlendirme üzerine olduğu görülmektedir.¹⁰

Eğitimin amacı, kişilerde istendik davranış değişiklikleri meydana getirmesidir. Bununla da yetinmeyip davranışların kalıcı hale gelmesini sağlamaktır. Eğitimin hedeflediği amaçlarını yerine getirebilmesi için belli bir plan ve program dâhilinde olması gerekir. Günümüzde bütün eğitim kurumlarının uyguladıkları tüm uygulamalar eğitim programının içerisinde yer alır. Eğitim programının sunduğu bilgiler okullarda öğretmen ve öğrenci birlikteliğiyle istenilen sonuçlara varmasını sağlar. Bu şekilde program işleyişini aksatmadan devam ettirir ve istenilen hedef ve kazanımları başarılı bir şekilde öğretir.

---

¹⁰ Ömer TUTKUN, Yasemin AKSOYALP, 21. *Yüzyılda Eğitimde Program Geliştirmede Yönelim, Kavram ve Anlayışlar*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sakarya, 2010, sayı 19, ss. 156-169

1.2. Eğitimde Program Planlaması

Eğitim-öğretim planlaması, ele alınan ya da alınacak konulara ilişkin amaçlara, kazanımlara, kullanılacak materyallere, belirlenen konunun içeriğinin aktarılacağına, gerçekleştirilecek etkinliklere, dersin kazanımlarının nasıl değerlendirileceğine ilişkin kararların verilip planlanmasıdır.

Planlama, birtakım amaçlara ulaşmak için gelecekte uygulanacak bir dizi kararları hazırlamaktan oluşan bir süreçtir. Bu açıdan planlamanın ögeleri gelecek, eylemler, amaçlar, karar alma ve maliyetler olarak sıralanabilir. Eğitim örgütleri de belirli zaman dilimlerinde gerçekleştirilecek hedeflere sahip olduklarından çeşitli düzeylerde ve vadelere plan yapmak durumundadırlar. Eğitim örgütlerinde planlama kavramının üç değişik kullanım biçiminden söz edilebilir:

1. Eğitim planlaması (ekonomik yaklaşım).
2. Yönetim ve denetim planlaması (denetim planları ve stratejik planlama).
3. Öğretimin planlaması (eğitim programları).

Bunlardan birinci ve ikincisi eğitimin dışsal süreçleriyle, üçüncüsü ise içsel süreçleriyle ilgilidir. Eğitim planlamasının farklı tanımları yapılabilir: Coombs'a (1973) göre; eğitim planlaması, eğitimi öğrencilerin ve toplumun gereksinimini karşılamada ve amaçlarını gerçekleştirmede daha etkili ve verimli kılmak amacıyla rasyonel ve düzenli analiz tekniğinin eğitim sürecine uygulanmasıdır. DPT'nin yaptığı bir tanımı paylaşmak gerekirse eğitim planlaması, ekonomik ve siyasal koşullar ile ülkenin ve öğrencilerin gereksinimleri göz önünde tutularak, eğitim politikası, öncelik verilmesi gereken işler ve harcanacak parayı belirleme konularında ileriye yönelik kararlar verilmesi sürecidir.

Bir genelleme yapmak gerekirse eğitim planlaması, eğitim sisteminde bir yenileşme süreci, bir karara alma süreci ve bir kaynak dağıtım mekanizmasıdır.¹¹

20.yüzyılın başından beri eğitimin hedef ve önceliklerinde büyük değişimler görülmektedir. Bu değişimler toplumdan topluma farklılıklar arz etmektedir. Eğitimin hedefleri, ait olduğu döneme uygun ve tutarlı olmalıdır. Her şeyden önce ulusal düzeyde ortaya konmalıdır. Türk Milli Eğitim Sistem’inde eğitim programlarının toplumsal temellere, Atatürk’ün eğitimle ilgili ilkeleri, anayasa, yasalar, hükümet programları ve kalkınma planları doğrultusunda yapılandırılmaktadır. Bunlara ek olarak, Milli Eğitim şuralarında alınan kararlar ile eğitimle ilgili yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçlar da programın belirleyicileri olmaktadır.¹²

1.3. Eğitim Programı

Şeref Tan’a göre: Eğitim programı, okul ya da eğitim kurumunda öğrencilerde arzulanan hedef, kazanım ve etkinlikleri içeren program kastedilmektedir. Okulda eğitim önceden planlanıp hazırlanan belli bir programa bağlı içeriklerle gerçekleştirilir. Programla ilgili çeşitli tanımlar yapıldığı gibi eğitim öğretim programı ders programı gibi çeşitli kavramlarda vardır.

Eğitim programı, değişik yaklaşımlar açısından farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir. Fatma Varış’a göre eğitim programı, bir eğitim kurumunun, çocuklar gençler ve yetişkinler için Milli Eğitim Kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için Milli Eğitim Kurumunun amaçlarının gerçekleşmesine dönük bütün etkinlikleri olarak tanımlamıştır.

---

¹¹ Hüseyin ERGEN, *Türkiye’de Eğitimde Planlama Yaklaşımları ve Kullanılan Eğitim Göstergeleri*, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, Ağustos, 2013, ss. 151-167

¹² Özcan DEMİREL, *Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları*, PEGEM Akademi, Ekim, 2017, Ankara, sayfa, 40

Saylor, Alexander ve Lewis (1981:66) ise program “ eğitilecek bireylere, öğrenme yaşantılarına kazandırma planı” olarak tanımlamaktadır.¹³

Ronald C. Doll (1986:8) ise, eğitim programını okul sorumluluğunda öğrencilerin değerlerini, tutumlarını değiştiren, becerilerini geliştiren, bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlayan hem süreç hem de içerik olarak tanımlamış ve okulu öğrencilerin tüm yaşamlarının düzeni olarak görmüştür.¹⁴ Posner eğitim programının 5 farklı işlevinin olduğunu belirtmektedir.

1. Resmi eğitim programı: Program kılavuzunu; hedeflerini, ders planlarını, konuların işleniş sırasını, kullanılacak araç ve gereçleri ve değerlendirmeyi içeren programdır.
2. İşevuruk eğitim programı: Öğretmenin sınıfta öğrettikleri, bunların nasıl öğretildiği ve öğrencilerin öğrenme ürünlerini kapsayan programdır.
3. Örtük eğitim programı: Resmi programda açık olarak belirtilmediği halde öğrencilerin yaşantılarını etkileyen, toplumun norm ve değerlerini içeren programdır.
4. Öğretisiz eğitim programı: Resmi ya da işevuruk programa dâhil edilmeyen, öğretilmeyen konuları ve bu konuların öğretilmeme sebebini içeren programdır.
5. Destekleyici eğitim programı: Resmi program dışında öğrencilerin ilgilerine ve gönüllülük esasına göre planlanmış öğrenme yaşantılarını destekleyen program olarak belirtilmektedir.¹⁵

Özcan Demirel de eğitim programını, tasarlanan eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi için öğretme-öğrenme durumlarını, uygulanacak yöntemleri, kullanılacak araçları ve ölçme araçlarını kapsayan ayrıntılı plan olarak tanımlamıştır.¹⁶

---

¹³ Demirel, a.g.e. ss. 2-7

¹⁴ Demirel, a.g.e. ss. 3-7

¹⁵ Demirel, a.g.e. ss 4-7

¹⁶ Mehmet ŞİŞMAN, *Eğitim Bilimine Giriş*, PEGEM Akademi, Ekim,2017, 17.Baskı, sayfa,11-12

1.4. Öğretim Programı

Belli bir öğretim basamağındaki sınıflarda okutulacak derslerin, amaçlarını, içeriğini, süresini, eğitim yaşantıları ve değerlendirme süreçlerini kapsayan çalışmalar öğretim programı olarak tanımlanmaktadır.

Fatma Varış tarafından öğretim programı, içinde ağırlık taşıyan belli bilgi kategorilerinden (derslerden) oluşan bir kısmı okullarda beceri ve uygulamaya ağırlık veren, bilgi ve becerilerin eğitim programının amaçları doğrultusunda planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük programdır.¹⁷

Öğretim programı belli bir öğretim kademesine gelmiş, okul, sınıf ve derslerde eğitim programının bütün amaçlarını hedeflenen doğrultuda bireye kazandırmaya yönelik bütün etkinlikleri kapsayan yaşamsal düzenin adıdır.

Öğretim programı; “belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda planlı bir şekilde kazandırılmasına yönelik programdır.”¹⁸

“Okulların hedef ve amaçlarına bağlı, bireyin ihtiyaçlarının giderilmesi ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi maksadıyla düzenlenmiş birtakım bilgi ve faaliyetler listesidir.”¹⁹

1.5. Ders Programı

Bir ders süresi içinde planlanan hedeflerin bireye nasıl kazandırılacağını gösteren tüm etkinliklerin yer aldığı bir plandır. Ders programı bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsamaktadır.²⁰

---

¹⁷ Şişman, a.g.e. ss. 11-12

¹⁸ Fatih VARİŞ, *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 18

¹⁹ Mehmet ÇINAR, *Ortaöğretim Lise 2.Sınıf Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2002, s. 6

²⁰ Özcan DEMİREL, *Türkiye de Program Geliştirme Uygulamaları*, Pegem Akademi, Ekim, 2017, Ankara, ss. 2-7

Öğretim programı içinde yer alan her bir dersle ilgili olarak öğrencide öngörülen davranış değişikliğini gerçekleştirebilmek için kullanılacak ders materyallerini, bunların kullanılmasında uygulanacak yöntemleri, uygulama sonunda gerçekleştirilecek değerlendirme ölçütlerini kapsar.²¹

Bir dersin öğretime yönelik olarak yapılacak tüm etkinlikleri; dersin hedefleri ve içeriği, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme ve değerlendirmenin programlanmasıdır.²²

1.6. Örtük Program

Eğitim programı denildiğinde genel olarak formel eğitim akla gelir. Okul eğitiminde, program geliştirme çalışmalarında göz ardı edilen ders dışı etkinliklerde önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin ders dışı etkinliklerini verimli bir şekilde geçirebilmeleri açısından formel eğitsel etkinlikler dışında kalan zamanların da etkin bir biçimde planlanması gereği, alan yazına örtük program kavramını kazandırmıştır.²³

2. Eğitim Programının Öğeleri

Eğitim programı 4 kısımda incelenir

1-Hedef ve Davranışlar

2-İçeriğin Düzenlenmesi

3-Öğrenme-Öğretme aktiviteleri

4-Ölçme ve değerlendirme

Hazırlanmak istenilen bir öğretim planında öğretim programının öğeleri mutlaka bulunmalıdır.²⁴

---

²¹ Mehmet ŞİŞMAN, *Eğitim Bilimine Giriş*, Pegem Akademi, Ekim, 2017, 17.Baskı, sayfa, 11-12

²² Şeref TAN, *Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme*, Pegem Akademi, Mart,2012, sayfa, 14-15

²³ Şişman, a.g.e. ss. 11-12

²⁴ Tan, a.g.e. ss. 14-15

2.1. Hedef ve Davranışlar

Hedef, öğrenciye kazandırılmak istenilen planlanmış niteliklerdir. öğrencinin planlanan ve düzenlenen yaşantılar sayesinde kazanılması istenilen davranış değişiklikleri olarak tanımlayabiliriz. Buradan hareketle bir ders veya kursta kazandırılacak hedef ve davranışlar belirlendikten sonra, her bir öğrenciye nasıl ve hangi yollarla, ne kadar süre içerisinde kazandırılacağı saptanır. Sonuç olarak hedef davranışların öğrenciye kazandırılıp kazandırılmadığına bakılır.²⁵

Benjamin Bloom'un bilişsel, duyuşsal (duyusal) ve devinimsel (psikomotor) amaçlar biçiminde yaptığı sınıflamadır. Eğitimde hedef, amaç, kısaca "neden ve niçin?" sorularına cevap oluşturur.²⁶

2.2. İçeriğin Düzenlenmesi

İçerikle anlatılmak istenen hedeflenen davranışların kazandırılacak biçimde hem ünite hem de konular bazında düzenlenmesidir.²⁷

Eğitimde içerik, kısaca "ne öğretelim?" sorusuna verilen cevaptır.²⁸

2.3. Eğitim-Öğretim aktivitesi(Eğitim durumu)

Öğrencilere istenilen davranışları kazandıracak öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi ve hayatta uygulamaya konulmasıdır. Eğitim durumu kısaca, "nasıl öğreteli?" sorusuna cevap vermektir.²⁹

Öğrenme-öğretme aktivitelerinin temel amacı, istendik hedef ve davranışların öğrenciye kazandırılmasıdır. Bu nedenle, öğretim etkinlikleri planlanırken dersin hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin hazır

---

²⁵ Tan, a.g.e. ss. 14-15

²⁶ Şişman, a.g.e. ss. 11-12

²⁷ Tan, a.g.e. ss. 15- 16

²⁸ Şişman, a.g.e. ss. 11-12

²⁹ Şişman, a.g.e. ss. 12-13

bulunuşluk düzeyleri ve diğer öğretim koşulları da dikkate alınarak öğretim programları hazırlanmalıdır.³⁰

2.4. Ölçme ve Değerlendirme(Sinama Durumu)

Eğitimde amaçlara ne ölçüde ulaşıldığının belirlenmesine ilişkin değerlendirmelerdir. Değerlendirme, kısaca “ne kadar öğrettik?” sorusuna cevap verir.³¹

Ölçme ve değerlendirme etkinlikleri, öğrencilere kazandırılması planlanan hedeflerin kazanılma düzeylerinin tespiti varsa aksaklıkların belirlenmesine yönelik aktiviteleri içerir.³²

3. Eğitimde Program Geliştirme ve Program Süreci

Eğitim sistemimizde uzun süre dersler ve konular anlamında kullanılan “Öğretim Programı” anlayışı 1950’li yıllardan sonra yerini “Eğitim Programı” anlayışına bırakmıştır.³³

1924’te Türkiye’ye davet edilen John Dewey’in hazırladığı rapor doğrultusunda daha çok ilköğretim programlarının geliştirilmesine ağırlık verilmiş, 1953-54 yıllarında da ortaöğretim programlarının geliştirilmesi çalışmaları ağırlık kazanmıştır.³⁴

1952 yılında ülkemizde köy okullarında inceleme ve araştırma yapan V. Wofford’un hazırladığı raporla daha sistematik bir yaklaşımla yapılmaya başlamıştır. 1953 yılında toplanan Milli Eğitim Şurasında ilköğretim programları ele alınmış, 1948. ilkokul programının geliştirilmesi zorunluluğu üzerinde

---

³⁰ Tan, a.g.e. ss. 15-16

³¹ Şişman, a.g.e. ss. 11-12

³² Tan, a.g.e. ss. 15-16

³³ Özcan DEMİREL, *Türkiyede Program Geliştirme Uygulamaları*, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi 1992, sayı, 7, ss. 27-43

³⁴ Demirel, a.g.e. ss.27-43

durulmuş, böylece program geliştirme çalışmaları M.E. Bakanlığında ağırlıklı bir şekilde başlamıştır. Hazırlanan taslak program 1953-54 öğretim yılında Bolu ve İstanbul'da deneme okullarında uygulanmıştır. Ayrıca bu çalışmalarla beraber okul düzeyinde ilköğretimin amaçlarını belirleme çalışmalarına başlanmış olması, araştırma ve değerlendirme kavramlarının program geliştirme ve uygulamalarında yer alması kayda değer adımlar olarak görülebilir. 1961 yılında kabul edilen 222 sayılı ilköğretim Kanununun getirdiği hükümler programların geliştirilip değiştirilmesini zorunlu kılmıştır. 1962 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şurasında:

A. Programların günün gerçekleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi,

B. Programların geliştirilmesine bağlı olarak ders ve kaynak kitaplarının hazırlanması,

C. Öğretmenlerin yeni programların gereklerine uygun olarak yetiştirilmesi,

D. Hazırlanacak ve uygulanacak bir deneme programının komisyonlarca incelenip değerlendirildikten sonra çeşitli bölgelerde iki yıl süreyle denenmesi

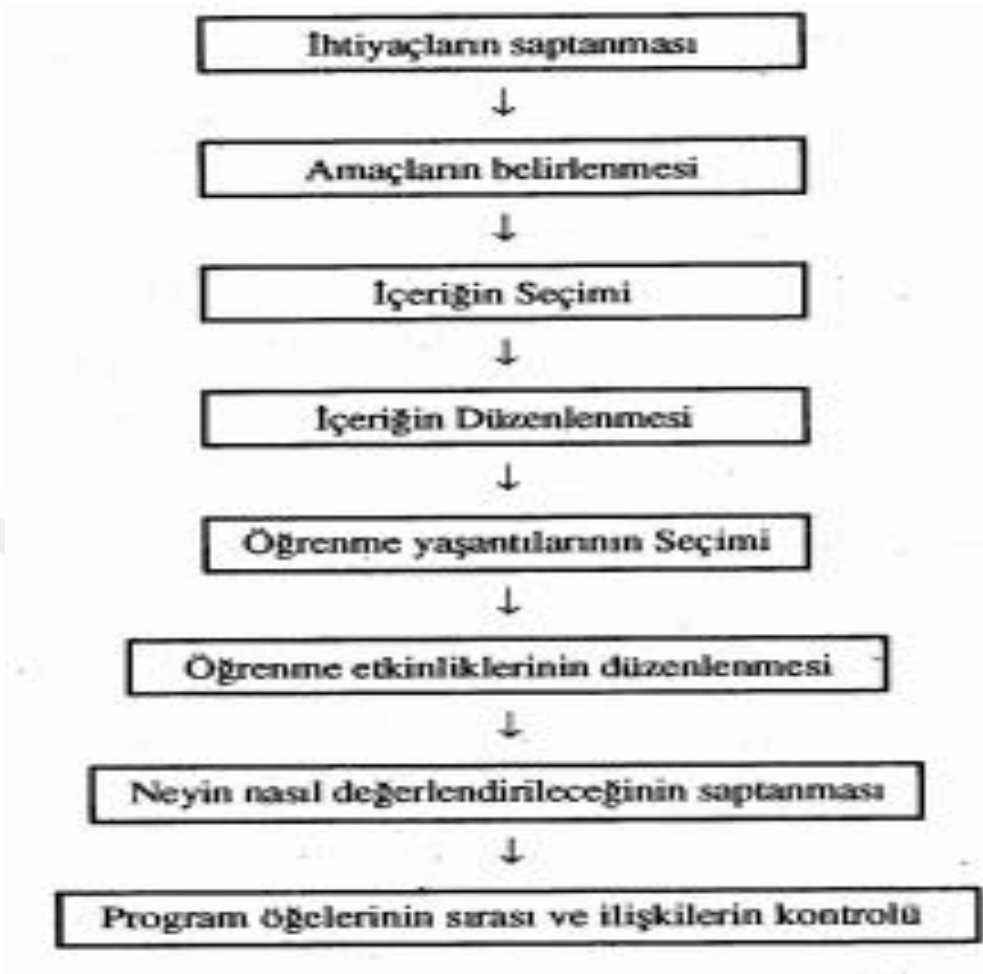
D. Deneme Programının geliştirilerek bütün yurt çapında uygulanması kararlaştırılmıştır.³⁵

3.1. Taba Modeli

Taba modelinde tümevarım yaklaşımı benimsenmekte ve sekiz aşamada program geliştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu aşamalar Şekil I' de gösterilmiştir.

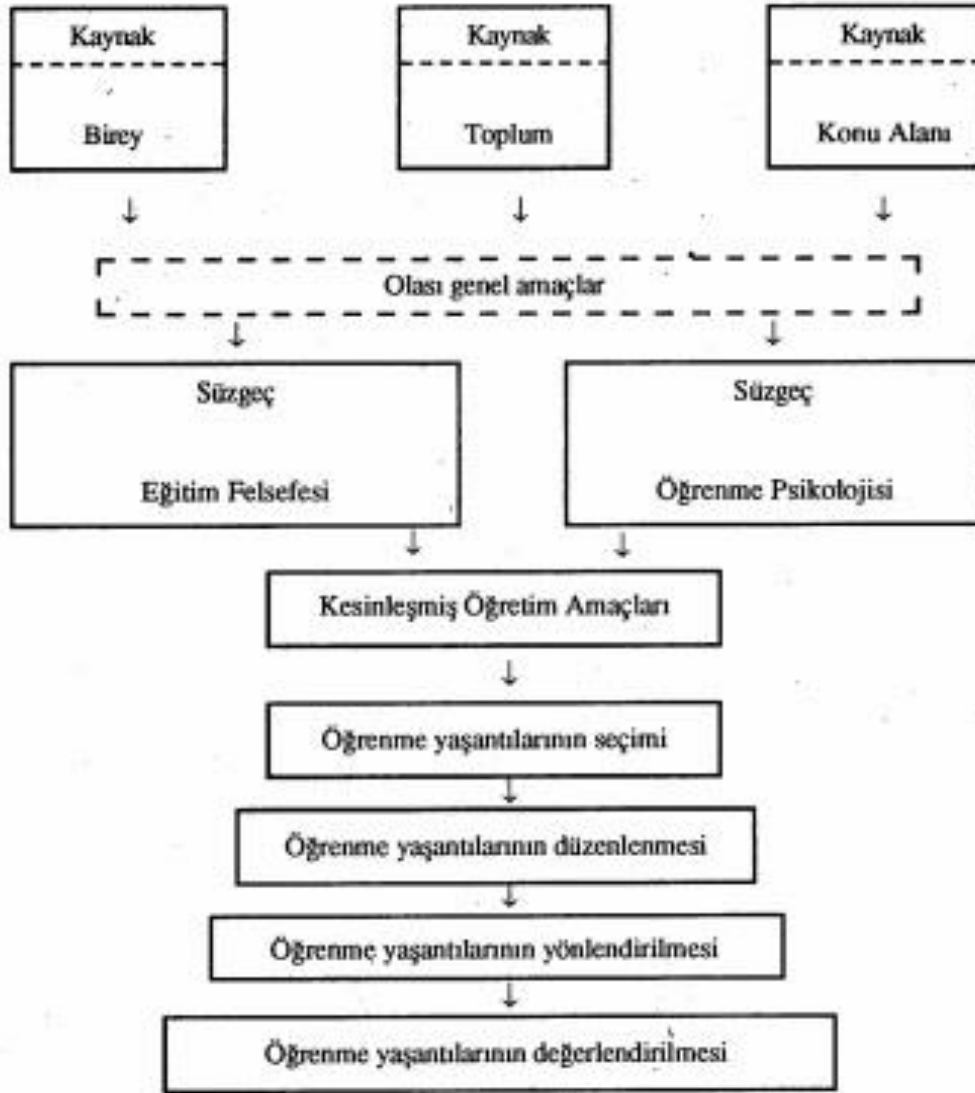
³⁵ Demirel, a.g.e. ss. 27-43

Şekil 1 Program Geliştirmede Taba Modeli (Oliva, 1988: 165)

3.2. Tyler Modeli

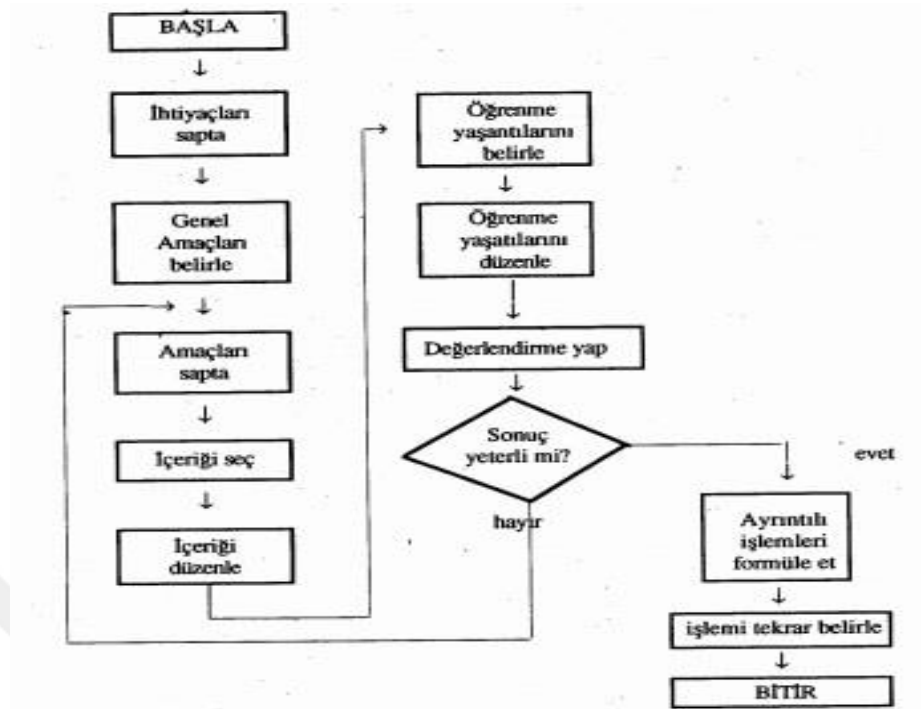
Rasyonel model olarak da bilinmekte ve program geliştirme çalışmalarını daha kapsamlı olarak ele almaktadır. Diğer iki modelden Olivia modeli ile Saylor-Alexander-Lewis modeli Tyler modeline benzemekte ve her üç modelde de tüm dengelim yaklaşımı izlenmektedir. Tyler modeline göre program geliştirme aşamaları Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2 Program Geliştirmede Tyler Modeli (Oliva, 1988: 171)

3.3. Taba ve Tyler Modeli

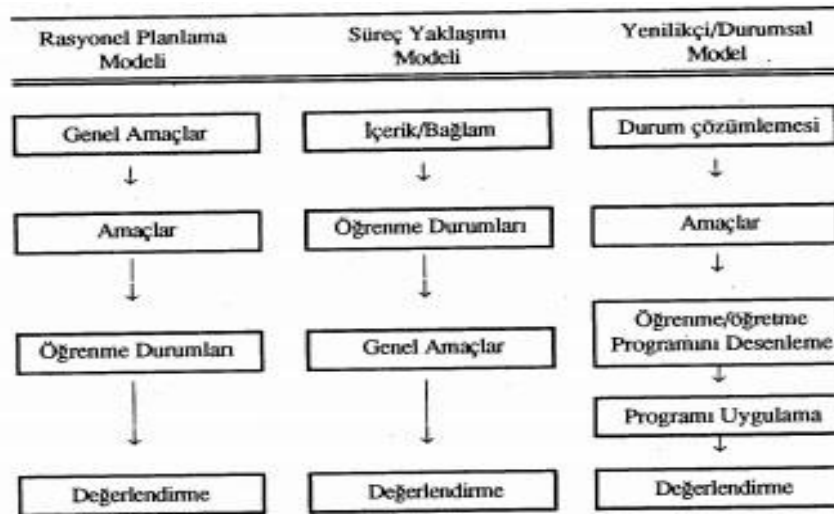
Modellerinin ortak yönlerini ele alarak geliştirilen ve rasyonel planlama olarak da bilinen diğer bir model yaklaşımı da şekil 3'deki akış çizelgesinde gösterilmiştir.

Şekil 3 TABA – TYLER Program Geliştirme Modeli (White, 1988: 26)

3.4. Süreç Yaklaşımı Modeli

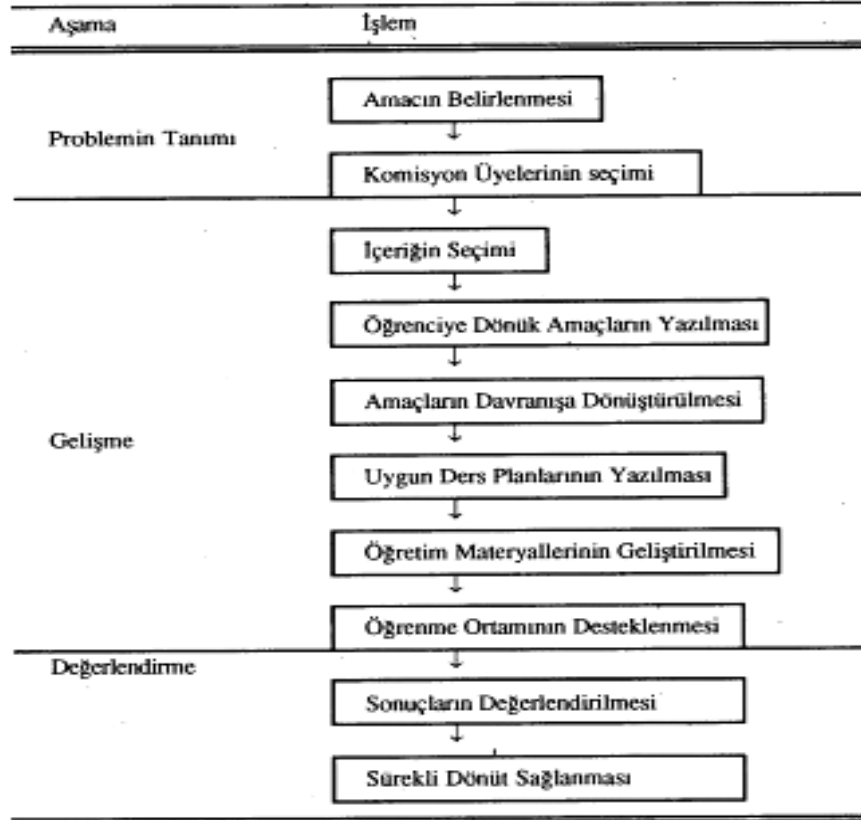
Stenhouse (1975) tarafından ortaya konan ve daha çok öğretmenlerin ders planı yapmalarındaki yaklaşımlarından esinlenerek geliştirilen Süreç Yaklaşımı Modelidir (Taylor, 1970) ve ilerlemecilik felsefi görüşünün etkisi altındadır. Bu üç modele göre program geliştirmede izlenen sıra aşağıdaki şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4 Program Geliştirme Modellerinin Karşılaştırılması

3.5. Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli (Wulf ve Schave)

Wulf ve Schave (1984) tarafından geliştirilen program geliştirme modeli Şekil 5’de gösterilmiştir.

Şekil 5 Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli (Wulf ve Schave, 1984: 3-4)

Program geliştirmeyi tanımlayanlar içerisinde, program geliştirmeyi en genel anlamıyla “eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci” olarak tanımlamaktadır.³⁶ Program geliştirme sürecinde yapılan faaliyetleri dikkate alan program geliştirmeyi “mevcut eğitim programının sürekli olarak, metodolojik araştırmalarla değerlendirilmesi ve

³⁶ Sedat YÜKSEL, *Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 2000, sayı, 24, ss, 1-16

geliştirilmesini sağlamak üzere, bir okul veya okul sistemine uygun bir programın geliştirilmek. Uzman görüşleri altında çalışan komisyonların organizasyonunun sağlanması, öğretimin genel ve özel amaçlarının belirlenmesi, program materyallerinin, öğretim metotlarının ve değerlendirme biçimlerinin seçimi, resmi öğretim programlarının hazırlanması ve hazırlanan bu öğretim programının denenmesi ve adapte edilmesidir” şeklinde tanımlamıştır.³⁷ Neagley ve Evans ise program geliştirmeyi, komisyonların organizasyonu, amaçların seçimi, muhteva, öğrenme yaşantıları ve öğretime yardımcı olan diğer unsurların sağlanmasının tasarlanması. En iyi öğretim metotlarının seçimi, tasarlanan amaçlara uygun değerlendirme yöntemlerinin seçimi, bu materyallerin, öğrenme yaşantılarının ve metotların denenmesi ve değerlendirilmesi, belirlenen program ilkelerinin geliştirilmesi ve program üzerinde sürekli olarak çalışma, değerlendirme ve geliştirme faaliyetlerinin yapılması aşamalarını kapsayan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Program geliştirmenin, programın kapsadığı amaçların sağlıklı ve etkin bir şekilde saptanması ve gerçekleştirilmesi için faydalanılan esasları, prensipleri ve faaliyetleri operasyonel anlamda ele alan bir çalışma olduğunu belirtir. Program geliştirmeyi “gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, Milli Eğitim ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelik koordine çabaların tümüdür” şeklinde tanımlamaktadır.³⁸

---

³⁷ Yüksel, a.g.e. ss. 1-24

³⁸ Yüksel, a.g.e. ss. 1-24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Uygulanması

1.1. DKAB Programının Temel Felsefesi ve Amaçları

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (DKAB) (9. 10. 11. ve 12. Sınıflar) öğretim programının geliştirilmesinde; yapılandırmacı öğrenme modelini destekleyen çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme beceri temelli öğrenme gibi yaklaşımlar dikkate alınmıştır. Bu bağlamda temel becerileri ön planda tutan, öğrenme sürecinde öğrencinin aktif katılımına ve öğretmen rehberliğine imkân veren öğrencilerin araştırma yapabilecekleri, keşfedebilecekleri, problem çözebilecekleri, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilecekleri ortamların sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. sınıflar) öğretim programı İslam dini ve diğer dinleri betimleyici yaklaşımla öğretime konu etmeyi amaçlamıştır. İslam dini Kuran ve sünnetin ortaya koyduğu temel ilkeler çerçevesinde esas alınmıştır. İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlar bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yaşayan diğer dinler ise bilimsel bir metotla, dinler açılımlı ve olgusal bir yaklaşımla öğretime konu edilmiş. Bu temel felsefeye uygun olarak geliştirilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi orta öğretim programıyla; 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri”ne uygun olarak öğrencilerin;

1. Dini ve ahlaki kavramları tanımaları ve bunlar arasında ilişkileri fark etmeleri,
2. Millî, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimsemeleri,
3. İslam dinin temel kaynaklarını tanımaları,
4. Hz. Muhammed’in İslam dinindeki konumunu kavramaları,
5. İslam dininin iman, ibadet ve ahlak esasları arasındaki ilişkiyi analiz etmeleri,

6. İslam dininin; kültürümüz, dilimiz, sanatımız, örf ve adetlerimiz üzerindeki etkisini fark etmeleri,
7. Türk-İslam kültürünün oluşmasına etki eden bazı önemli şahsiyetleri tanımaları,
8. İslam düşüncesinin farklı anlayış ve yorum biçimlerini tanımaları,
9. Farklı din, inanç ve yorumlara saygı duymaları,
10. İnsanlar, toplumlar ve milletler arası ilişkilerde dinin önemli bir unsur olduğunu fark etmeleri amaçlanmaktadır.³⁹

1.2. DKAB Öğretim Programının Vizyonu

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (9-12. Sınıflar) yenilenen ortaöğretim programının vizyonu; dinin hayatı anlamlandırmadaki rolünü fark ettiren; milli, manevi ve ahlaki değerleri benimsettiren; farklılıklarla bir arada yaşayabilme duygusu veren, beceri kazanmış bireyler yetiştirmektir.⁴⁰

1.3. Programın Uygulanmasına Yazımına İlişkin İlke ve Açıklamalar

1- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (9-12. Sınıflar) yenilenen ortaöğretim programında “Ünite Açıklamaları” bölümünde konu başlıklarına yer verilmiştir. Konu alt başlıkları, kazanım ve açıklamalarından hareketle yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

2- Öğretim programında yer alan, alana özgü kelime, kavram ve tamlamaların yazım ve telaffuzunda “TDK Yazım ve İmla Kılavuzu” esas alınır. Ancak yazım ve telaffuzda tutarlılığı gözetmek kaydıyla Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi’nin (İSAM) yazım ve imlası da tercih edilebilir.

3- Öğretim programı beceri temelli olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede kazanımlar işlenirken öğretim programında yer alan temel becerileri gerçekleştirmeye dini ve ahlaki kavramları kazandırmaya yönelik etkinliklere yer verilir.

4- Gerek farklı din ve inançların öğretiminde gerekse İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumların öğretiminde olgusal bir yaklaşım benimsenir. Bu bağlamda dinler, inançlar ve İslam düşüncesinde yer alan yorumlar kendi metinleri, kaynakları ve kabulleri esas alınarak öğretime konu edilir.

³⁹ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, sayfa, 8

⁴⁰ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

5- İslam dininde yer alan ibadetlerin öğretiminde (abdest, gusül, teyemmüm, namaz, vb.) mezheplerin farklı anlayış ve uygulama ile ilgili bilgiler, ihtiyaç duyulması halinde öğretmenler tarafından açıklanır.

6- Ünite ve konuların özelliğine göre hedeflenen kazanımların gerçekleşmesi için çevre şartları ve imkânları elverdiği ölçüde öğrencilerin mabetleri, tarihi ve kültürel mekanları yerinde tanımaları sağlanır.

7- Ünite sonlarında yer alan “Kur’an’dan Mesajlar” bölümünde ilgili ayetlerin mealleri verilir. Bu ayetlerden hareketle öğrencilerin; Kur’an-ı Kerim mealini kullanma, Kur’an- Kerimi anlama ve yorumlama, Kur’an ayetlerinden ilkeler çıkarma, ayetlerde geçen şahıs, yer, konu ve kavramları belirleme becerilerini geliştirici seviyeye uygun etkinliklere yer verilir.

8- Öğrenciler konularda geçen ayet ve hadisleri ezberlemeye zorlanmaz.

9- Din, vicdan ve düşünce özgürlüğünü zedeleyici yaklaşım, tutum ve davranışlardan uzak durulur. Bu bağlamda öğrenciler dini duygu ve düşüncelerini açıklamaya, bilgi ve kültür sahibi oldukları dini pratikleri yerine getirmeye zorlanmaz.

10- Ünite konularının özelliğine göre ayet ve hadislerden, sözlü ve yazılı edebiyatımızda (hikaye, şiir, beyit, vecize, deyiş ve nefes vb.) örnek metinlerden yararlanılır.

11- Sevgi, saygı, kardeşlik, arkadaşlık ve dostluk bağlarını güçlendiren; vatan, millet, bayrak, şehitlik, gazilik gibi milli birlik ve beraberliği pekiştiren değerlerin öğrencilerin zihninde güçlü bir şekilde yer etmesine özen gösterilir.

12- Dersin ünite ve konuları birbiriyle ilişki olarak işlenir. Her bir ünite için kullanılacak süre ve ünitelerin işlenir sırası programda belirlenmiştir. Bununla birlikte zümre öğretmenlerince öğrenci seviyesi ve çevre şartlarına uygun planlama yapılabilir.

13- Kazanımlarla ilgili etkinlikler; bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, basitten karmaşığa, somuttan soyuta vb. öğretim ilkeleri çerçevesinde tasarlanır.

14- Öğrenme öğretme etkinliklerinde çevre faktörlerine, eğitim ortamına, öğrencilerin gelişim düzeylerine, genel kültür ve dini bilgi seviyelerine göre onlara aktif kılan yöntem, teknik ve stratejiler kullanılır.

15- Öğrenme ve öğretme etkinliklerinde EBA ortamında hazırlanan kazanımlarına uygun materyallerden yararlanılır.

16- Öğrenciler insana, düşünceye, hürriyete, ahlaki olana ve kültürel mirasa saygı çerçevesinde davranmaya teşvik edilir.

2. Yenilenen DKAB Ortaöğretim Programının Yapısı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (9-12. Sınıflar) yenilenen ortaöğretim programı; Üniteler, Konular, Kazanımlar şeklinde yapılandırılmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı'nda "Ünite Açıklamaları" bölümünde konu başlıklarına yer verilmiştir. Konu alt başlıkları kazanım ve açıklamalarından hareketle yazarlar tarafından oluşturulmuştur.⁴¹

2.1. Ünite ve Konular

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı; Her sınıf düzeyinde beş üniteye ayrılmıştır. Ünite ve konuların oluşturulmasında öğretim hedefleri, dersin amaçları, öğrencilerin gelişim düzeyleri, hazır bulunuşlukları, konuların aşamaları ve birbiriyle olan ilişkisi dikkate alınmıştır. Öğretim programında; konu başlıklarına, "Ünite Açıklamaları" bölümünde yer verilmiştir. Konu alt başlıkları, "Kazanım ve Açıklamaları" bölümünden hareketle oluşturulmuştur.⁴²

2.2. Kazanım ve Açıklamaları

Kazanımlar; eğitim süreci sonucunda öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eder. Programların en önemli unsuru olan kazanımlar; öğrencilerin gelişim düzeyleri, programın amaçları ve içeriği dikkate alınarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin öğrenme başarıları, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Öğretmenin görevi de bu kazanımların gerçekleşmesinde öğrencilere gerekli ortam ve imkanları sunarak öğrenme sürecine rehberlik etmektir. Kazanımlarla ilgili özellikle vurgulanması gereken konularla veya sınırlamalarla ilgili açıklamalara kazanımı izleyen satırda yer verilmiştir. Kazanımların gerçekleşebilmesi için bu açıklamaların mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir. Kazanımlar ünitelere göre numaralandırılmıştır.⁴³

---

⁴¹ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

⁴² Dkab, a.g.e. ss. 1-34

⁴³ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

3. 9. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

9. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Bilgi ve İnanç	3	16	22,24
2	Din ve İslam	5	16	22,24
3	İslam ve İbadet	6	14	19,44
4	Gençlik ve Değerler	4	12	16,66
5	Genel Coğrafyamız	3	14	19,44
Toplam		21	72	100

Tablo 1 9. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu⁴⁴

3.1. 9. Sınıf Bilgi ve İnanç Ünitesi(1.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

1- İslam’da Bilgi Kaynakları,

2-İslam İnancında İmanın Mahiyeti,

3- Kur’an-ı Kerim’den Mesajlar: Mülk Suresi 23. Ayet ve İsra Suresi 36. Ayet’e yer verilmiştir.⁴⁵

9. Sınıf 1. Ünite 1. Kazanım: İslam’da bilginin kaynaklarını açıklar.

DKAB Katılımcı 11- Bu ünite de öğrenciler bu kazanımla İslam’ın bilgi kaynaklarının neler olduğunu detaylıca öğrenmiş olur. Ayrıca bilgiyi araştırma ve

⁴⁴ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

⁴⁵ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

bulma, bilgiyi sevme ve bilgiyi insanlığın faydasına olacak şekilde kullanmayı öğretir ve öğrenmeye teşvik eder.

Bu kazanım hakkında DKAB Öğretmeni Katılımcı 1 şöyle dedi: İslam dininin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve sünnetin (Hadisler) olması bakımından 1. Üniteye yer alması öğrenci kazanımı açısından doğru ve faydalı olmuştur.

9. Sınıf 1. Ünite 2. Kazanım: İslam inancında imanın mahiyetini araştırır.

DKAB Katılımcı 11- İmanın dil ile ikrar (söyleme) kalp ile tasdik (onaylama) etmenin iman gereği olduğunu bilerek iman-bilgi ve iman – amel ilişkisini kurar. Ayrıca iman etmeyi taklitten çıkarıp tahkike ulaşma noktasındaki ayrımı fark eder.

9. Sınıf 1. Ünite 3. Kazanım: İsra Suresi 23. Ayet ile Mülk Suresi 23. Ayetlerinde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 1 : Üniteye yer alan ayet ve hadisler konularla bütünlük arz etmesi açısından önemli ve başarılıdır.

DKAB Katılımcı 11- Bu kazanımda öğrenciler başta sürenin nüzul sebebini ve sürede bahsedilen konuyu Kur'an Kerim mealiyle de destekleyerek ayetlerde ne anlatılmak istendiğinin farkına varır. Ayetlerde geçen şahıs, zaman ve kıssalar Kur'an Kerim tefsirinin geniş yorumuyla öğrencilerin zihninde daha anlaşılır hale gelmesine yardımcı olmuştur.

3.2. 9. Sınıf Din ve İslam Ünitesi (2.Ünite) Kazanım ve Öğretmen

Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Dinin Tanımı ve Kaynağı,
- 2- İnsanın Doğası ve Din,
- 3- İman ve İslam İlişkisi,
- 4- İslam İnanç Esaslarının Özellikleri,

5- Kur'an'dan Mesajlar: Nisa Suresi 136. Ayet.⁴⁶

9. Sınıf 2. Ünite 1. Kazanım: Kaynağı ve unsurları bakımından din tanımlarını karşılaştırır.

DKAB Katılımcı 11- Öğrenciler bu kazanımla başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere dinin tanımlarını İslam alimlerinin tanımları ve diğer dinler ile felsefe, sosyoloji gibi farklı disiplinlerce yapılan din tanımlarını karşılaştırır, İslam'a göre din tarifini öğrenir ve kendince örnekler verir.

9. Sınıf 2. Ünite 2. Kazanım: İnsanın doğası ile din arasında ilişki kurar.

DKAB Katılımcı 11-İnsan doğası itibariyle hem maddi hem de manevi bir varlıktır. Bu açıdan bakıldığında kişi fitraten inanmaya meyilli olarak yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de insanın inanma ihtiyacının nedenlerini ayetlerle detaylıca ele almıştır. Ünite de dinin insan hayatındaki yerine ve önemine özellikle değinilmesi yerinde olmuştur.

DKAB Katılımcı 11- İnsanlık tarihine bakıldığında Allah inancı olmayan putperest toplumların günümüze kadar ulaşan kalıntılarında ibadethanelerin olması insanların inanmaya meyilli olarak yaratıldığı ve din ile insan doğasının iç içe bir ilişkide olduğu, bu ilişkinin insanın doğumuyla başlar ölümüyle biter. Bu da insanın maddi ve manevi bir varlık olduğunun en bariz ispatıdır.

9. Sınıf 2. Ünite 3. Kazanım: İman ve İslam kavramları arasındaki ilişkiyi fark eder.

DKAB Katılımcı 11- Kur'an-ı Kerimde yer alan ayetlerden, hadislerden çıkarılan anlamlara ve İslam alimlerin kabul edilen görüşe göre İslam ve iman birbirleriyle çok yakın anlam ve ilişki içerisinde olan kavramlardır. Gene İslam âlimlerine göre; İslam dış ve görünüşte olana, iman ise iç ve kalpte olana yani Allah'ı tek ve bir ilah kabul etme teslim olamaya denir. Kısaca iman söz ile İslam ise amel

---

⁴⁶ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

yani davranış ile olması sebebiyle birbirinden ayrılmaz. Yukarıdan hareketle öğrenci İslam ve imanın hangi anlamları kapsayan kavramlar olduğunu öğrenir. Bununla birlikte İslam'ın emrettiklerinin imanın içerisinde hem inanılması hem de inanılan emirlerin fiili olarak yaşantılarında göstermeleri gerektiğinin farkına varır.

9. Sınıf 2. Ünite 4. Kazanım: İslam'ın inanç esaslarının özelliklerini ayet ve hadisler ışığında analiz eder.

DKAB Katılımcı 11- Hz. Adem'den (as) Hz. Muhammed'e (sav) gelen bütün peygamberler ve dinler tevhit inancı üzerine gönderilmiştir. Allah Hz. Adem'e (as) neyi emretmiş ise Hz. Muhammed'e (sav) onu emretmiştir. Herhangi bir değişiklik yoktur. Dolayısıyla bu kazanım İslam inanç esasları açısından öğrenciye şu bilgileri vermektedir:

1- İnançta zorlama yoktur. Kişi inanç tercihinde serbest bırakılmıştır.

2- İslam esasen gönderilen bütün peygamberlerin tebliğ ve temsil ettiği dinlerin genel adı olduğunu öğrenir.

3- İslam inancının sade ve anlaşılır olmasından dolayı kul ve Allah arasında hiçbir aracıya gerek duymaz. Korkuya yer vermez her zaman ümitvar olmayı öğütler.

4- İslam inanç esasları insanın doğasına en uygun bir yapıya sahiptir.

5- İslam inanç esasları parça değil bir bütün olarak ele alınıp açıklanır.

- Bu kazanımda 9. Sınıf öğrencilerinin seviyeleri düşünüldüğünde İslam inanç esaslarını anlayıp kavrayabilecek yaş ve olgunlukta oldukları, bu dersi işlerken sordukları sorular ve verdikleri cevaplardan konuyu anladıkları, yorum yapabildikleri gözlenebilmektedir.

DKAB Katılımcı 11- DKAB Öğretmeni Katılımcı 2: Ünite de yer alan Allah'ın isimleri konusunda Allah'ın Âlim ismi güzel olarak açıklanmış. Ancak diğer isim ve sıfatları ile Âlim isminin ilişkisi kurulamamış. Bu konuda Allah'ın diğer isimlerinin de ünite de yer alması ve Allah'ın isimlerinin birbirleri ile irtibatlandırılması gerekmektedir.

DKAB Katılımcı 11- Ünite kazanımlarından ve öğrencilerin davranışlarından yola çıkarak Allah'ın isimleri konusunda bilinçli oldukları ve üniteye yer alan isimlere ilgi duymaları sebebiyle, Allah'ın isimlerinin sadece birkaçının değil Esmâ'ül Hüsnâ'nın tamamının üniteye anlamları ile birlikte yer alması ve öğrenciler tarafından ezberlenmesi için üniteye yer alması gerekmektedir. Bu konu itibarıyla kazanım eksik kalmaktadır.

9. sınıf 2. Ünite 5. Kazanım: Nisa Suresi 136. ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- DKAB Öğretmeni Katılımcı 3: Bu ünite konularında yer alan ayetlerin sadece Arapça okunuşları verilmiş, bunun yanında Türkçe okunuşlarının verilmesi gerekirdi. Arapça okumasını bilmeyen öğrencilerin ayetleri kolaylıkla okuması sağlanabilir böylece Türkçe olarak okuduğu ayetin anlamını da okuması sağlanmış olur.

3.3. 9. Sınıf İslam ve İbadet Ünitesi (3.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- İslam'da İbadet ve Kapsam,
- 2- İslam'da İbadetin Amacı ve Önemi,
- 3- İslam'da İbadet Yükümlülüğü,
- 4- İslam'da İbadetlerin Temel İlkeleri,
- 5- İslam'da İbadet Ahlak İlişkisi,
- 6- Kur'dan Mesajlar: Bakara Suresi 177. Ayet.⁴⁷

9. Sınıf. 3. Ünite 1. Kazanım: İslam'da ibadet kavramını ve ibadetin kapsamını açıklar.

---

⁴⁷ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

DKAB Katılımcı 11- İslam'ın ibadet kapsamı düşünülduğünde Allah'ın rızasını kazanmak isteyen kul, bütün davranışlarını Allah'ın istediği doğrultuda düzenleyeceğinden dolayı, bu davranışlar ibadet hükmüne geçer. Üniteye bahsedilen ibadetlerde (namaz, oruç, hac ve zekat vb.) yeri ve zamanı bellidir. Bu vakitlerde ve mekânlarda emredilen ibadetler yerine getirilir. Bu açıdan bakıldığında bu kazanım öğrencilere hangi ibadetin hangi zamanda ve hangi mekânda yapılacağı bilgisini verir. Kazanım hedef açısından öğrencilere olumlu davranışlar sergilemelerinde katkı sağlayacaktır. Bazı ibadetlerin zamanı ve mekanı yoktur. Yani belli değildir. Biz bunlara salih amel diyoruz. Her durumda ve her ortamda Allah'ın rızasını kazanmak için kullanacağımız kelime, gideceğimiz yer, istifade ettiğimiz yiyecek ve içecekler Rıza-i İlahi doğrultusunda işletildiğinde salih amel kapsamına dolayısıyla ibadet hükmüne girmektedir. Bu kazanım öğrencilere nerede ne şekilde hareket etmeleri ve her kelimeyi her ortamda söylememeleri gerektiğini ifade ediyor. Dolayısıyla öğrencilerin günlük hayatlarında bilinçli bir şekilde söz ve davranışlarına katkı sağlamaktadır. Ünite bu açıdan kazanım olarak faydalı ve yerinde olmuştur.

9. Sınıf 3. Ünite 2. Kazanım: İslam'da ibadetlerin yapılış amacını ve önemini fark eder.

-DKAB Katılımcı 1 : Bu kazanımda din ve İslam konusunda verilmesi doğru olmuştur. Özellikle 2. Ünite olan Din ve İslam ünitesinden sonra verilmesi yerinde olmuştur. Konular arasında parça bütün ilişkisi güzel kurgulanmıştır. Konuların parçadan bütüne gidilerek verilmesi bu yerinde olmuştur. Verilen örneklerin konular ve kazanımlarla ilgili olması konuyu, daha ilgi çekici hale getirmesi bakımından yerinde olmuştur.

9. Sınıf 3. Ünite 3. Kazanım: İbadet yükümlülüğü ile ilgili bazı kavramları sınıflandırır.

DKAB Katılımcı 11- Öğrencilere İslam'ın temel kurallarını ve kişilerin yapmak ve yapmamakla sorumlu olduğu emir ve yasakları konusundaki kavramları öğrenir. Bu kavramların mükellef ve efali mükellef olduğunu bilir. Bu mükellefiyetlerin ise şunlar olduğunu kavrar. (Farz, vacip, sünnet, mendup, haram, mekruh, müstehap vb.) Bu kazanımla öğrenciler emredilen ibadetlerin ve yasaklanan

davranışların neler olduğunu fark eder. Günlük hayatında da hangi davranışlarının hangi mükellefiyete karşılık geldiğini kavrar ve bilir.

9. Sınıf 3. Ünite 4. Kazanım: İslam'da ibadetlerin temel ilkelerini değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- İslam'da ibadetin Allah'ın rızası gözetilerek yapılacağını bunu da ihlas kavramı ile yani samimiyetle olacağını kavrar. Ayrıca bu kazanım Kur'an ve sünnete uyma ve bidatlardan kaçınmanın ne kadar önemli olduğunu vurgular. Özellikle günümüzde aile ve toplumda genel olarak var olan birtakım yanlış dini bilgilerin farkına varır. Mesela ÖSS veya LGS'ye sınavlarına girmeden öğrenciler ve aileleri türbe ve dilek ağaçlarından medet uman yanlış davranışın ve insanların farkında olmadan şirke düşebilecekleri bir inanışın farkına varmaları açısından kazanım yerinde ve isabetli olmuştur.

9. Sınıf 3. Ünite 5. Kazanım: İbadetlerin bireyin ahlaki gelişimi üzerindeki etkisini yorumlar.

DKAB Katılımcı 11- İbadetlerin bireysel ve toplumsal açıdan ahlaki gelişimleri üzerine olumlu bir katkıda bulunması açısından faydalı olmuştur. Namazın insanları bir araya getiren, orucun insana sabır duygusunu vermesi, zekatin fedakarlık olduğunu anlaması ve haccın makam ve mansıbın ne olursa olsun Allah katında ve huzurunda herkesin nasıl eşit olduğunu görmesi ve tanınması açısından bu kazanımın öğrenci ve aileleri açısından yerinde olduğunu göstermektedir.

9. Sınıf 3. Ünite 6. Kazanım: Bakara Suresi 177. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu kazanım öğrencilerin üniteye yer alan iman ibadet konularını kavramasında ve anlamasında yardımcı olması bakımında çok uygundur. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in ne kadar açık ve net mesajlar verdiğini öğrencilerin görmesi bakımından burada yer alması yerindedir. Öğrencilerin konuları anlama ve yorumlama, konu ve kavramları Kur'an-ı Kerim'de bulma belirleme becerilerini geliştirip etkinliklerle desteklenmesi açısından olumlu katkılar sunmaktadır.

3.4. 9. Sınıf Gençlik ve Değerler Ünitesi(4.Ünite) Kazanım ve Öğretmen

Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Değerler ve Değerlerin Kaynağı,
- 2- Gençlerin Kişilik ve Gelişiminde Değerlerin Yeri ve Önemi,
- 3- Temel Değerler,
- 4- Kur'an'dan Mesajlar: İsrâ Suresi 23-29. Ayetler.⁴⁸

9. Sınıf 4. Ünite 1. Kazanım: Değerlerin oluşumuna etki eden unsurları analiz eder.

DKAB Katılımcı 11- İslam'da var olan değerlerin aynı zamanda evrensel değerler olduğunun farkına varır. Dinin örf, adet, gelenek, görenek ve kültür üzerindeki etkisini öğrenmeleri ve kavramaları açısından farkındalık oluşturmuştur.

9. Sınıf 4. Ünite 2. Kazanım: Gençlerin Kişilik Gelişiminde Dini ve Ahlaki Değerler İle Örf ve Adetlerin Yerini Tartışır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 3: Ünite de yer alan konularda daha çok günümüzdeki sosyal problemlere yer verilmeliydi. (internet bağımlılığı, mavi balina oyunu intiharları, bağımlılık yapan her türlü madde, anne baba başta olmak üzere büyüklerin tavsiye ve öğütlerinin dikkate alınmaması ve özgürlük anlayışındaki yanlışlıklar vb.) Sosyal medyayı çok fazla kullanan günümüz gençliğini kötülüğe sevk eden görsel unsurlar ve yanlış bilgiler var. (facebook, twitter, youtube vb.) Bunların önüne geçebilmek adına internet, TV dizi, filmler ve diğer yazınsal ve görsel medyada iyiye yönlendirilip öğrencilerin doğru bilgilere ulaşabilmesi için onların ilgisini çeken internet uzantılarının da kazanımda yer alması gerekir. Olmayışını bir eksiklik olarak değerlendiriyorum.

DKAB Katılımcı 11- Örneğin kişilik gelişimindeki dini ve ahlaki değerler anlatılırken daha önce hazırlanmış bir internet sitesindeki herhangi bir sahabe'nin

---

⁴⁸ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

örnek ahlaki yaşantısının kısa bir videonun linkinin kitapta yer alması, akıllı tahta desteğiyle anında videonun izlenmesi öğrencilerde kalıcı izler bırakacaktır. Bu açıdan kazanımlar görsel ve video olarak daha da zenginleştirilmelidir. Bu noktada eksik olduğu kanaatindeyim.

9. Sınıf 4. Ünite 3. Kazanım: Temel Değerleri Ayet ve Hadislerle İlişkilendirir.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 1: Din dersinde birçok konu soyut kavramlar içermektedir. Burada bazı soyut kavramlar açıklanmamış (Erdem, adalet, hikmet, iffet ve şecaat vb.) Dolayısıyla somutlaştırılmamış olarak kalmıştır. Öğrencilerin konuları daha iyi kavrayabilmeleri için soyut kavramların anlaşılması için somutlaştırılabilir örneklerle kazanım desteklenmeliydi.

DKAB Katılımcı 11- Ünite de geçen hikmet, adalet, iffet ve şecaat kavramları İslam düşünce geleneğine göre insanın düşünme, arzu ve istekleri gibi konularda ölçülü davranması, itidalli olması, nefsin arzu isteklerinin manevi isteklerin önüne geçmeyecek şekilde dengelemesini sağlamalıdır. Bu kazanım öğrencilerden beklenen istedik davranışların oluşması açısından onları yönlendiren ve bilinçaltını güçlendiren değerler açısından olumlu olduğu kanaatindeyim.

9. Sınıf 4. Ünite 4. Kazanım: İsra Suresi 23-29. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ayet kazanımlar açısından değerlendirildiğinde özellikle gençlerin bu çağında yanlarında kaldıkları anne ve babalarını saymama ve dinlememe noktasında çok ileri gittikleri görülmektedir. Özellikle sosyal medya bağımlılığıyla kendilerine aile olarak sosyal medyadaki arkadaşlarını gören kişilerin kendi öz ailelerinde uzaklaşmaları toplum olarak en büyük problemimizdir. Kazanıma bu ayetlerin konulmasını çok manidar buluyorum. Yalnız ayetin sadece anlamıyla yetinilmemeliydi. Az da olsa önemli tefsircilerin tefsirlerinden alıntılar yapılarak sunulmalıydı. Çünkü ergenlik çağındaki bir kişinin aile kavramını anlaması kolay değildir. Onun zihnine bu kavramın yerleşebilmesi için onu etkileyen manevi dünyasına dokunabilen bir kıssanın olması da gerekirdi. Özellikle bugün çoluk

çocuğu olmasına rağmen huzurevlerinde vaktini geçiren binlerce terk edilmiş yaşlı insan var. Bir gün bizlerin de bu konumda olabileceğimizi düşünerek, şimdiden en büyük dayanağımız ola anne ve babamıza karşı onları kırmadan, incitmeden, söylediklerine itibar ederek, her daim onlara saygı ve muhabbet beslememiz gerektiğini vurgulaması açısından önemlidir.

3.5. 9. Sınıf Gönül Coğrafyamız Ünitesi(5.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- İslam Medeniyeti ve Özellikleri,
- 2- İslam Medeniyetinin Farklı Coğrafyalardaki İzleri,
- 3- Kur'an'dan Mesajlar: Hucurat Suresi 13. Ayet.⁴⁹

9. Sınıf 5. Ünite 1. Kazanım: İslam medeniyeti kavramını izah eder.

DKAB Katılımcı 11- Bu kazanımla öğrenciler İslam'ın tarihe bıraktığı kültür ve medeniyetinin izlerini ana hatlarıyla öğrenir. Bu konuda İslam kültür ve medeniyetinin bıraktığı izlerin daha geniş bir açıdan değerlendirilip detaylı bilgilerle yer alması gerekirdi.

DKAB Katılımcı 11- İslam Medeniyetini iki şekilde değerlendirebiliriz. Birincisi maddi medeniyet ikincisi ise manevi medeniyettir. Maddi medeniyeti şöyle tarif edebiliriz: İnsanın akli ve tecrübelerinden yararlanılarak istidat ve kabiliyetleri ile ortaya çıkardığı unsurlar olarak değerlendirilebilir. Örnek olarak cami, medrese, okul, yol, çeşme, kervansaray gibi eserlerdir. Manevi olarak ise cahiliyye döneminde şiir edebiyatın nasıl ön planda olduğunu biliyoruz. Buradan hareketle İslam kültür ve medeniyetine etki eden ve onun Anadolu'da gelişip olgunlaşmasına sebep olan tasavvuf ehlini örnek verebiliriz. Örnek Mevlana, Yunus Emre ve Ahi Evran gibi. Bu zatların bıraktığı eserler günümüzde bile değerlerini koruyup nesilden nesile aktarılıyorsa günümüz insanların da buna benzer eserleri meydana getirip hem yazmayı hem de gelecek nesillere aktarmayı rehber edinecektir. Bu açıdan kazanım

⁴⁹ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

yüzeysel olsa da öğrenciye İslam kültür ve medeniyetimiz hakkında bilgi vermektedir.

9. Sınıf 5. Ünite 2. Kazanım: İslam Medeniyetinin, dünyanın farklı bölgelerindeki etkilerini fark eder.

DKAB Katılımcı 11- İslam Medeniyetinin sadece Türkiye ile sınırlı olmadığını geniş bir coğrafyada hüküm sürüp oralarda bıraktığı eserleri üniteye kısaca ele alır. Özellikle İran, Horasan, Türkistan, Maveraünnehir bölgesi ve Endülüs gibi İslam medeniyetinin bir dönem hayat bulduğu bölgeleri ele alması açısından önemlidir. İslam medeniyeti sadece Türkçe ve Arapçadan ibaret değildir. Yukarıda saydığımız bölgelerde günümüzde konuşulan dillerde bile İslam kültür ve medeniyetinin izlerini bulabiliriz. Ayrıca İslam kültür ve medeniyetinin Anadolu ve Balkanlar coğrafyalarına ulaşip oralarda neşet etmesini sağlayan Horasan, Anadolu ve Rumeli erenlerinin katkıları vardır. Öğrencilerin dünyanın her yerinde var olan İslam kültür ve medeniyetinin izlerini öğrenerek kültürümüzün daha da güçlenmesine yönelik yapıcı öneriler sunarlar.

DKAB Katılımcı 11- DKAB Öğretmeni Katılımcı 1: Gönül coğrafyamız ünitesi İslam'ın yayıldığı yerler açısından güncellenmiş bilgiler yer almaktadır. Verilen örnek bilgi ve görsellerin özellikle görsel hafızası güçlü olan öğrencileri destekleyeceğini ve diğer öğrencilerde ise kalıcı bilgiler bırakacağını düşünüyorum. Ünite sonunda verilen örnek büyük komutan ve âlimlerin sayılarını ise az buluyorum. İslam'ın yayılmasına öncülük eden büyük İslam âlimlerinin Türkiye dışındaki coğrafyalar da yaptıkları faaliyetlerine ve hayat hikâyelerine daha çok yer verilirse böylece öğrenciler İslam'ın nasıl ve kimler tarafından yayıldığını bilmiş olacaktır.

9. Sınıf 5. Ünite 3. Kazanım: Hucurat Suresi 13. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11-Ünite sonunda verilen ayeti celilenin üniteye bahsedilen konularla ilişkisinin zayıf düştüğünü düşünüyorum. Ayette bahsedilen farklı ırklarda,

cinslerde yaratılıp farklı kavimlere ayrılmamız ile karışılabilceğimiz yeni kültürleri ünite konularına indirgediğimizde öğrencilerin bu açıdan bir bağ kurmaları çok zor olmaktadır. Daha anlaşılır ayet ve hadislerin kullanılması yerinde olur.

3.6. 9. Sınıf Genel Değerlendirmesi

DKAB Öğretmeni Katılımcı 1: 9. sınıftaki çocuklar ergenlik çağında olduklarından dolayı İslam ve ibadetler ünitesinde ibadetler konusu sadece kavram olarak kalmıştır. Yani ibadetlerin nasıl uygulanacağına dair bilgilerinde yer alması gerekirdi. Konular daha net ve geniş olarak işlenmeliydi. Ders konuları çeşitli yöntemler kullanılarak çocukların ilgisini çekecek hale getirmeliydi. Diğer üniteler için de yine konular anlaşılır ve kalıcı olması açısından paragraflar daha anlaşılır olabilirdi. Ünite sonlarındaki okuma parçalarının sayısı artırılabilirdi. Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssaların yaşam öyküleri kısmı daha da artırılıp zenginleştirilebilirdi. Ünite konularını öğrenciler için karmaşık görmüyorum. Öğrencilerin bilgi edinmelerini kolaylaştıracak şekilde tasarlandığını görüyorum. Bunun dışında öğretim programı günceldir. Çağın gereksinimlerine uygundur. Ünite konuları minyatür ve karikatürle daha ilgi çekici hale getirilirken öğrencilerin anlamasını ve kalıcı bilgi edinmelerini sağlayacaktır. 9. Sınıflar için eksik olarak gördüğüm şudur: Üniversite sınavları düşünüldüğünde ünitelerdeki değerlendirme sorularının az olması ve sınavlara yönelik olmamasıdır. Değerlendirme sorularının daha da zenginleştirilmesi gerekmektedir. 9. Sınıfların ders saatlerinin 2 saate çıkarılması ile değerler eğitimi ile birlikte düşünüldüğünde DKAB ünite ve kazanım sayılarını yeterli görüyorum. Kazanım sayılarının az olması uygulanabilirlik açısından uygundur.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 2: Ünite sonlarındaki bazı ayet ve hadislerin açıklamaları geniş tutulurken bazılarının açıklamalarını ise yetersiz buluyorum. Birkaç âlimin hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Ancak daha çok âlimin hayatının anlatılması öğrencilere örneklik bakımında daha uygun olurdu. Güzel görsellere yer verilmiştir. Görseller, bilginin kalıcılığına ve öğrencinin bilgiyi iyi yapılandırabilmesine yardımcı olacaktır. Peygamberlerin mesajları örneklendirilebilirdi. Ünitelerde yer alan ayetlerin şematik bir şekilde verilmesi,

öğrencilerin anlamasını kolaylaştırmıştır. Konuların değişik kaynaklardan verilmesi içeriği zenginleştirmiştir. Her konunun arkasından değerlendirme yapılması konuyu özetleme ve tekrar açısından öğrencilere faydalı olmaktadır.

DKAB Katılımcı 11- 9. Sınıf öğretim programını bütün olarak değerlendirdiğimizde konuların öğrenci seviyelerine uygun olduğu fakat içeriğin öğrenci seviyesinin üzerinde olup anlaşılmayı güçleştirmektedir. Yani daha akademiktir. İçerik kısa tutularak ve örneklerle daha ilgi çekici hale getirilebilirdi.

4. 10. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

10. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	Allah İnsan İlişkisi	6	18	25,00
2	Hiz. Muhammed ve Gençlik	5	14	19,44
3	Đin ve Hayat	7	14	19,44
4	Ahlaki Tutum ve Davranışlar	5	12	16,66
5	İslam Daşıncestdnde İtikadi, Siyasi ve Fikhi Yorumlar	6	14	19,44
Toplam		29	72	100

Tablo 2 10. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu⁵⁰

4.1. 10. Sınıf Allah İnsan İlişkisi Ünitesi(1.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

1- Allah İnancı ve İnsan,

⁵⁰ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

- 2- Allah'ın Varlığı ve Birliği,
- 3- Allah'ın İsim ve Sıfatları,
- 4- Kur'an-ı Kerim'de İnsan ve Özellikleri,
- 5- İnsanın Allah İle İrtibatı,
- 6- Kur'an'dan Mesajlar: Rum Suresi 18-27. Ayetler.⁵¹

10. Sınıf 1. Ünite 1. Kazanım: Allah inancının insan hayatındaki yeri ve önemini yorumlar.

DKAB Katılımcı 11- İnsan fitratı gereği kendinden daha güçlü bir varlığa sığınma ve dayanma ihtiyacı hisseder. Allah inancının kişiyi güvende hissettirdiğini ona yaşama sevgisi kattığını, ümitsizliğe sevk etmediğini ve yaptıklarının iyi ya da kötü bir gün karşılığını bulabileceği düşüncesi verir. Bu kazanım öğrencilere herhangi bir işi yapacakları zaman Allah'ın onları her daim yanında olduğu inancını verdiğinden dolayı söz ve davranışlarında daha dikkatli olmalarını sağlar.

10. Sınıf 1. Ünite 2. Kazanım: Allah'ın varlığı ve birliği konusunda akli ve nakli delilleri analiz eder.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Üniteye yer alan ve Allah'ın varlığını ispatlayan ayetler verilmiştir. Yalnız ayetlerdeki deliller gündelik hayatta yer alan delillere göre yeterli değil. Bu, ayetleri anlamada öğrencilerde problem oluşturabilir. Bunu önlemek amacıyla öğrenciyle ilgili okul hayatından veya gündelik hayattan örnekler getirilebilir. Bu şekilde ayetlerin hayatta uygulanabilir olmasına ve içselleştirilmesine yardımcı olur. Yine, Allah'ın birliği konusunda örnek olarak okul müdürünün verilmesi öğrencilerin anlamasını kolaylaştırır.

10. Sınıf 1. Ünite 3. Kazanım: İsim ve Sıfatlarının Yansımalarıyla Allah'ı tanıır.

DKAB Katılımcı 11- Bu kazanımda Allah'ın sıfatlarının ve isimlerinin önemine, isim ve sıfatlarının anlamlarına değinilir. Ayrıca Allah'ın isim ve

---

⁵¹ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

sıfatlarının yeryüzündeki tecellilerinin üzerinde durulur. Allah'ın isim ve sıfatlarının kulları üzerindeki tecellisi düşünüldüğünde Kur'an-ı Kerim'de Bakara Suresi 255. Ayeti, Haşr Suresi 22-24. Ayetler ve İhlas Suresinin anlamları çerçevesinde işlenir. Eksilik olarak ise şunu görüyorum: Allah'ın isimlerinin sadece birkaçı değil, Esmâ'ül Hüsna'sının tamamının anlamları ile beraber üniteye yer alması gerekir. Bununla beraber öğrencilere kolay ezberletilmesi ve ilgi çekilebilmesi açısından önemli kişilerin derlediği musiki tarzda sunulan Esmâ'ül Hüsna video linklerinin kitapta yer alması gerekir.

10. Sınıf 1. Ünite 4. Kazanım: İnsanın özellikleri ayetlerle açıklar.

DKAB Katılımcı 11- İnsanın ulvi özelliklerini ve yaratılanlar arasındaki en şerefli mahlukat olarak olumlu özellikleri ön plana çıkarılır. Bu kazanımla öğrenciler kendisiyle diğer varlıklar arasındaki yaratılış ayrımının farkına varır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Kur'an-ı Kerim'de insanın özellikleri konusunda insanın yücelmesi ve alçalmasının kendisinden kaynaklı olduğunu vurgulayan ayetlere yer verilmemiştir. İnsanın iyiliğinin veya kötülüğünün kadere veya yaratılışa bağlamasının engellenmesi için insanın başına gelen iyilikler veya kötülüklerin insanın kendi yaptıkları veya yapmadıkları sebebiyle olduğunu anlatan ayetlere ve örneklere yer verilmelidir.

10. Sınıf 1. Ünite 5. Kazanım: İnsanın Allah ile irtibat yollarını fark eder.

- DAKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Allah, kul arasındaki irtibatı dua, Kur'an-ı Kerim okuma, tövbe ve istiğfar ve ibadet ile sınırlandırmıştır. Bu üniteye bu konuya yer verilmesi yerindedir. Mesela duanın Allah ile iletişim olduğunun vurgulanması çok güzel. Ayrıca dua örneklerinin artırılması ve Peygamberlerin ve bilinen alimlerin dualarına yer verilmesi gerekir. Dua ve ibadet ile insan psikolojisi arasında bir bağlantı kurulabilir. Psikoloji alanından ve doktorlardan okuma parçalarına yer verilebilir. Böylece duanın insan psikolojisi, sağlık, bedensel problemlerine, depresyon ve bunların sebep olduğu bazı hastalıklara karşı tedavi edici yönlerinin olduğu bilgisi örneklerle işlenmelidir. Tövbe konusunda da Allah ile iletişim olduğuna yer verilmiş. Fakat günlük hayattan örneklerle bu konu desteklenmemiştir.

Ve tövbenin de dua ve ibadet gibi insan sağlığına faydaları konusunda bilgilere ve örneklere yer verilmelidir.

10. Sınıf 1. Ünite 6. Kazanım: Rum Suresi 18-27. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ayetlerde, kulluğun gerekliliği olan hakiki mümin olabilmek için, insanın yerine getirmesi gereken ilahi emirlerden bahsetmektedir. Bu bağlamda aslında Kur'an'ın bütün ayetleri insanlığın kurtuluşu için bir yol göstericidir. Onlara bir rehberdir. Bu ayetler insanların hayatlarını Kur'an çerçevesinde nasıl yaşamaları gerektiği konusunda özel mesajlar içerir. Üniteye konulması açısından faydalıdır. Fakat diğer ünitelerde olduğu gibi bu ünite de sadece anlamının verilmesi ile yetinilmiştir. Kapsamlı anlamının ünitelerde yer alması gerekir.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Kur'a- Kerim'de Allah ile kul arasında iletişim olduğu konusu anlatılmış ve örnekler verilmiş. Rum Suresinde verilen örnekler daha çok günlük hayattan olmalıdır.

4.2. 10. Sınıf Hz. Muhammed (Sav) ve Gençlik Ünitesi(2.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Kur'an-ı Kerim'de Gençler,
- 2- Bir genç olarak Hz. Muhammed(sav),
- 3- Hz. Muhammed (sav) ve gençler,
- 4- Bazı Genç sahabiler,
- 5- Kur'an'dan Mesajlar: Al-i İmran Suresi 159. Ayet.⁵²

10. Sınıf 2. Ünite 1. Kazanım: Kur'an-ı Kerim'den gençlerle ilgili ayetlere örnekler verir.

---

⁵² Dkab, a.g.e. ss. 1-34

DKAB Katılımcı 11- Kur'an-ı Kerim'e baktığımız zaman Ashabı Kehf, Hz. İbrahim (as) kıssası, Yusuf (as) Kıssası gibi kıssalardan bahsederek gençlerin dikkatini çekecek şekilde yer verir. Özellikle Ashabı Kehf kıssasındaki gençlerin inançları uğruna zalim bir hükümdardan kaçıp Allah'a sığınmaları karşısında, Allah'ın onları nasıl koruduğunu anlatır. Bu açıdan bakıldığında 10. Sınıf çağındaki gençlerin bu imani meseleleri anlamaları noktasında herhangi bir problem yoktur. Ünite yerinde faydalı olmuştur. Üniteye böyle bir kazanımın konulması ayrıca günümüz gençliği açısından manidardır.

10. sınıf 2. Ünite 2. Kazanım: Hz. Muhammed'in (Sav) gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarını kendi hayatıyla ilişkilendirir.

DKAB Katılımcı 11- Hz. Peygamber bizim gibi bir insandır. Ve biz insanların arasından peygamber olarak seçilmiştir. O da bizim gibi doğmuştur, bebeklik çocukluk, gençlik ve en nihayetinde de yaşlılık çağına varmıştır. Ünite konu ve kazanımları itibariyle Peygamber Efendimiz (Sav) gençliği günümüz açısında ayrı bir önem arz eder. Çünkü gençliğin verdiği heva ve nefisperverliğin gençlerde yol açtığı sıkıntıları, Peygamber Efendimizin nasıl yaşadığı örneğine konularda yer verilir. Bu açıdan konular yerinde ve isabetli olmuştur.

10. Sınıf 2. Ünite 3. Kazanım: Hz. Muhammed(sav) ile genç sahabiler arasındaki iletişimi değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ünitedeki kazanımlar genel itibariyle aynı konulardan bahsetmektedir. Evet Hz. Muhammed (sav) ve gençlik önemli yalnız kazanımların üçüne de aynı konuların konulması öğretmen ve öğrenci açısında sığ kalmıştır. Konularda Hz. Muhammed'in (sav) özellikle genç sahabilerle olan iletişimi değerlendirilmiştir.

10. Sınıf 2. Ünite 4. Kazanım: Bazı Genç sahabilerin öne çıkan özelliklerini örnek alır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Kur'an'ı Kerim'de anlatılan gençler konusunda örnek verilen genç sahabilerin hayatları bilgi ağırlıklı yer verilmiştir. Bu zaten herkesin ulaşabileceği bilgilerdir. Burada sahabilerin örnek hayatlarından

akılda kalıcı bir kesit anlatılmalıydı. verilecek örnek ile Musab Bin Umeyr derken öğrencinin zihninde oluşan bir olay canlanmalıdır. Böyle bir örnek olmalıydı. İlköğretim çağındaki çocukların ortaöğretime gelmeden bu genç sahabileri anlatacak ve öğretecek çizgi film çalışmaları yapılması sağlanmalıdır. Peygamber Efendimizi anlatan filimlerden konularla ilgili kısa bölümler alınarak EBA’da yayınlanmalı ve konu anlatılırken buradan yararlanılmalıdır. Mesela Bedir Savaşı anlatılırken o kısım izlettirilebilir.

10. Sınıf 2. Ünite 5. Kazanım: Al-i İmran Suresi 159. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Ünite sonunda verilen bu ayet ile 2. ünite de anlatılan konuların ayetle içerik olarak bağdaşmadığını görüyoruz. Anlatılan konuya karşılık ayet örnekleri verilmeliydi.

4.3. 10. Sınıf Din ve Hayat Ünitesi(3.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Din ve aile,
- 2- Din, kültür ve sanat,
- 3- Din ve çevre,
- 4- Din ve sosyal değişim,
- 5- Din ve ekonomi,
- 6- Din ve sosyal adalet,
- 7- Kur’an’dan mesajlar Al-i İmran Suresi 103-105. Ayetler⁵³

10. Sınıf 3. Ünite 1. Kazanım: İslam dininin aile kurumuna verdiği önemi fark eder.

---

⁵³ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

DKAB Katılımcı 11- Toplumun temel yapı taşı olan ailenin sağlam olması için hem birey olarak insanı, hem de toplumu her türlü kötülüğe karşı korumak için, ayrıca birey olarak insanın İslam'ın istediği insan tipi olabilmesi amacıyla nesli muhafaza etmenin en birincil kurumu tabii ki ailedir. Bu sebeple İslam ailenin oluşumunu meşru temellere dayandırılmasını emretmiştir. Kazanım bu açıdan değerlendirilmeliydi. Bireyi ve toplumun ahlaki yapısını korumak amacıyla da Peygamber Efendimiz'in (Sav) şu tavsiyelerinin üniteye yer alması öğrencilere örnek olarak düşünmeye sevk etmektedir. "Gençler, gücü yeten evlensin çünkü evlenmek gözü harama karşı korur, namusu muhafaza eder, evlenmeye gücü yetmeyen de oruç tutsun çünkü oruç şehveti kırar" (Kurtubi, el-Cami 5/165)

10. Sınıf 3. Ünite 2. Kazanım: İslam dininin kültür, sanat ve düşünce üzerindeki etkilerini analiz eder.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 5: Tezhip ve ebru anlatılırken dini hissiyat duyulmuyor. Bu sanatların daha çok tarihçesine yer verilmiş. Din ile ilişkisi istenilen düzeyde değildir. Kimi konularda ayetlere yer verirken kimi konularda ise hiç yer verilmeyişi eleştirilebilir. Çocukların ilgisini çekecek görsellere yer verilmeliydi. Daha çok abartılı örneklere yer verilmiş. İslami sanat açısından konuyla ilgili örnekler yok. Mesela tıptan bahsederken İbni Sina'nın Kanuni Fit Tıp'tan bir örnek veya mimari anlatılırken Müslüman bir mimardan örnek verilmeliydi. Görseller İslam'la bağdaştırılmalıydı.

DKAB Katılımcı 11- Bu ünitenin konu ve kazanımları açısından 9. Sınıf öğretim programında yer alması daha uygun olurdu.

10. Sınıf 3. Ünite 3. Kazanım: İslam dinini çevre sorunlarına yaklaşımını ve çözüm önerilerini değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bilim adamları çevre sorunlarını, öncelikle bilimsel ve teknolojik yollarla çözmek istemişlerdir. Fakat başarılı olamamışlardır. Çünkü sorunlar artarak daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Dini olarak bu sorunların tartışılması yeni bir durumdur. Dolayısıyla günümüz insanının çevre sorunlarının

çözümü konusunda başka çaresi de kalmamıştır. Çevre kirliliği ve bunların sonucu olarak ortaya çıkan sorunların sebebinin insanlar olduğu unutulmamalıdır.⁵⁴

DKAB Katılımcı 11- Bu ünite de çevre sorunlarına karşı alınması gereken tedbirlere değinilmiştir. Ancak ünite de anlatılan konuda insan harici diğer varlıkların da kul hakkı gibi haklarının olduğu şeklinde anlatılması öğrencilerde farkındalık oluşturacaktır.

10. Sınıf 3. Ünite 4. Kazanım: İslam dini ve sosyal değişim arasında ilişki kurar.

DKAB Katılımcı 11- Dini emirlerin hiçbir zaman değiştirilemeyeceği üzerinde durulur. Yalnız bazı dini hükümlerin zamana, mekana bağlı olarak insanın genel yapısı da düşünüldüğünde hükümler konusunda yorum farklılıkları olabilir. Bunu hem ameli hem de itikadi mezheplerin ortaya çıkmasında görebiliriz. Ünite de dini hüküm ve yorumların zamana ve mekana göre değişebileceğine değinilmiştir.

10. Sınıf 3. Ünite 5. Kazanım: Dinin ekonomik hayatla ilgili ilkelerini yorumlar.

DKAB Katılımcı 11- İslam'ın kader anlayışında emek ve rızık vardır. Emek olmayınca rızık olamayacağını kul iyi bilir. Dolayısıyla din ekonomik hayatın içerisinde yer alır. Haksız kazancı yasaklar. Sürekli olarak çalışarak kazanmanın ve alın terinin önemine vurgu yapar. Günümüz şartları düşünüldüğünde kısıdan köşeyi dönme hesaplarını yapan veya kolay yoldan para kazanma hevesi olan gençlerin duygu dünyalarında meselenin düşündükleri gibi olmadığını fikrini kavrarlar. Peygamber Efendimizin (Sav) konu hakkında “İşçinin alın teri kurumadan hakkını veriniz” hadisi ve Kur'an-ı Kerim'de geçen ayetlerle öğrencilerin dikkati çekilerek konuyu kavradıkları görülmüştür.

10. Sınıf 3. Ünite 6. Kazanım: İslam Dininin sosyal adaletle ilgili ilkelerini yorumlar.

---

⁵⁴ Elif Ekici, *İslam Dinin Çevreye ve Çevre Sorunlarına Bakış Açısı*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ERZSOSDE, 2018, ss. 129-140

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 5: Bu üniteye yer alan konu ile verilen ayet birbiriyle bağdaşmıyor. verilen ayet ile ilgili de herhangi bir açıklama bulunmuyor. Mesela “Kiminizi kiminizden üstün kıldık” ayeti yoruma açık ve öğrencilerin yaş düzeyleri gereği sorgulamaya müsaitler. Ayette hiçbir açıklama yapılmamış olması sebebiyle ve çocuklar kendi başlarına ders çalışırken ayeti yanlış anlamaya veya ayetin öğrenciyi yanlış yönlendirmesine sebep olabilir. Konu hakkında ayetler artırılmalı ve daha açık ve net bir şekilde konuyu anlatmalı. Bu üniteye yer verilen ayetler yetersizdir.

10. Sınıf 3. Ünite 7. Kazanım: Al-i İmran Suresi 103-105. Ayetlerdeki mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ayetlerde ünitenin diğer ayetleri gibi ünite konuları ile bağdaşmıyor. Üniteye anlatılan konularla verilen ayetler birbirinden alakasızdır. Konuları tamamlayıcı olması gerekir.

4.4. 10. Sınıf Ahlaki Tutum ve Davranışlar Ünitesi(4.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- İslam Ahlakının konusu ve gayesi,
- 2- İslam ahlakının kaynakları,
- 3- Ahlak ve terbiye ilişkisi,
- 4- İslam ahlakında yerilen bazı davranışlar,
- 5- Kur'an'dan mesajlar: Hucurat Suresi 11-12. Ayetler.⁵⁵

10. Sınıf 4. Ünite 1. Kazanım: İslam ahlakının konusunu ve gayesini açıklar.

DKAB Katılımcı 11- İslam'ın gayesi insanı hem bu dünyada hem ahirette mutluluğa ulaştırmaktır. İslam ahlakı da yine insanı ve toplumu dünyevi ahlaqsızlıklardan arındırıp dünya saadetine katkı sağlamaktadır. Bu üniteye İslam ahlak konusunun öğrenci seviyesine göre konularına değinmiştir.

---

⁵⁵ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

10. Sınıf 4. Ünite 2. Kazanım: Ahlak ile terbiye arasında ilişki kurar.

DKAB Katılımcı 11- İnsanda var olan duygu, düşünce, irade gibi konuların sosyal hayatta düşüncede kalmayıp bunları davranışa dönüştüren ve duygu yönetimini kontrol altına alan bir yaklaşımla konuyu ayet ve hadislerle ele almıştır. Öğrenciler bu kazanımla ahlakın doğuştan gelen fitri bir durum, terbiyenin ise sonradan kazanılan bir davranış biçimi olduğunu öğrenir. Ahlak ve terbiye konusunda genç sahabiler, büyük alimler, tarihe yön vermiş komutanların örnek ahlak ve terbiyeleri, yaşantılarından örnekler verilerek konu daha ilgi çekici hale getirilerek öğrencide kalıcı bilgiler oluşturulabilir.

10. Sınıf 4. Ünite 3. Kazanım: İslam ahlakında yerilen bazı davranışları ayet ve hadislerle açıklar.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 6: İslam ahlakında eleştirilen konulardaki kavramlar italik ve kalın harflerle olumsuzdan olumluya doğru oluşturulmuş. Bu durum öğrencide olumsuz etki bırakır. Yapılması gereken olumludan olumsuza gidecek şekilde düzenlenmelidir. Bu düzenlemenin öğrencide olumlu etki bırakacağı kanaatindeyim.

DKAB Katılımcı 11- Ünite kazanımları açısından yalan, iftira, mahremiyetin ihlali, gıybet, haset, suizan, hile ve israf konularına değinilmiştir. Kavramsal olarak da yeterli bilgiler verilmiştir.

10. Sınıf 4. Ünite 4. Kazanım: Tutum ve davranışlarda ölçülü olmaya özen gösterir.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 6: Ahlaki tutum ve davranışlar konusu anlatılırken kavramlar kısa ve net bilgilerle anlatılmış. Bu durum öğrencilerin öğrenmesi için ve akılda kalıcı olması açısından isabetli olmuştur. İslam düşünürlerinin İslam ahlaki tutum ve davranışları konusundaki görüşlerine yer verilmiş. Bu durum anlatıma zenginlik katmıştır. İslam ahlakının kaynakları Kur'an ve sünnet olarak gösterilmiş, konu bir sayfada geçirilmiştir. Konuyla ilgili örnekler artırılmalıdır.

10. Sınıf 4. Ünite 5. Kazanım: Hucurat Suresi 11-12. ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Konunun sonunda verilen ayet ünitedeki konu içerikleriyle anlam bütünlüğü oluşturmaktadır. Diğer ünite sonlarında verilen ayet örnekleri ile kıyasladığımızda en isabetli örneğin bu üniteye verilen ayet örneği olduğu görülmüştür.

4.5. 10. Sınıf İslam Düşüncesinde İtikadi, Siyasi ve Fıkhi Yorumlar Ünitesi(5.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Dini yorum farklılıklarının sebepleri,
- 2- Dini yorumlarla ilgili bazı kavramlar,
- 3- İslam düşüncesinde itikadi ve siyasi yorumlar,
- 4- İslam düşüncesinde fıkhi yorumlar,
- 5- Kur'an'dan mesajlar: Nisa Suresi 59. Ayet.⁵⁶

10. Sınıf 5. Ünite 1. Kazanım: Din ve dinin yorumu arasındaki farkı ayırt eder.

DKAB Katılımcı 11- Bu kazanımla öğrenciler dinin Allah tarafından gönderildiğini ve peygamber tarafından uygulamaya konulduğunu bilir. Dini yorumların ise insanların Kur'an-ı Kerim ve sünneti anlamadaki farklılıklardan kaynaklandığını anlar ve kavrar. Dini anlayıştaki yorum farklılıklarının sebepleri düzey olarak düşünüldüğünde 10. Sınıf düzeyindeki bir öğrencinin anlayamayacağı ağır bir akademik dil ile ayrıntıya girilerek ele alınmıştır. Bu da konunun öğrenciler tarafından anlaşılmasını güçleştirmektedir. Konu daha basit bir dille detaylandırılmadan, kafa karışıklıklarına sebebiyet vermeyecek şekilde yorum farklılıklarının sebepleri öğrenci düzeyine göre tekrardan düzenlenmelidir.

---

⁵⁶ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

10. Sınıf 5. Ünite 2. Kazanım: İslam düşüncesindeki yorum farklılıklarının sebepleri.

DKAB Katılımcı 11-Dini yorum farklılıklarının sebeplerini anlatırken siyasi, kültürel, sosyal, coğrafi ve insanın yapısı ile dini metinlere yaklaşım ve onları yorumlama farklılıklarıyla sınırlamıştır. Bu açıdan bakıldığında dini farklı yorumlamanın aslında dini değiştirmek değil tam tersine dini hükümleri, bulunulan şartlarda zorlanmadan, kolaylıkla yerine getirilmesi açısından yorumlandığının farkına varır.

10. Sınıf 5. Ünite 3. Kazanım: dini yorumlarla ilgili bazı kavramları değerlendirir.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 5: Öncelikle dini yorumlarla ilgili kavramlar sadeleştirilip azaltılmalı. Mezhep, tarikat, fırka, kelim, ekol, ameli ve fıkhî gibi pek çok kavram kullanılmış. 10. Sınıf için daha sadeleştirilmiş bir anlatım dili kullanılmalıydı. Kitabın 122. sayfasında bulunan Maturidiliğin genel prensiplerinin anlatıldığı bilgi kutusu kaldırılmalı. Kur'an'ın yaratılması, cüz'i irade, külli irade gibi meseleler bu yaş gurubu için kafa karışıklığına sebep olabilir.

DKAB Katılımcı 11- Üzerinde yaşadığımız coğrafyada mezhep itibariyle Hanefî mezhebi mensupları daha çoğunluktadır. Diğer mezheplerin özelliklerinin detaylıca verilip Hanefî mezhebinin kısa özetle geçiştirilmesi, diğer mezhepleri dikkat çekici hale getirmiştir. Düşünce açısından bu sakıncalı olmayabilir, en nihayetinde hak mezheplerdir. Yalnız, Hanefî mezhebine mensup öğrencilerin abdestinin bozulması meselesinde vücudun herhangi bir yerinden çıkan kan miktarının azlığı ve çokluğu ile ilgili fıkhî hükmü kavrayabilecek zihni yeterliliğe sahip değildir. Kitabı hazırlayanların, bunları üniversite ilahiyat veya DKAB öğrenci seviyesine göre hazırlamış olmaları 10. Sınıf seviyesindeki öğrencilerinde kafa karışıklığından başka bir faydası olmayacaktır. Ünitenin tekrardan gözden geçirilmesi ve sahadaki öğretmenlere kulak verilmesi gerekmektedir.

10. Sınıf 5. Ünite 4. Kazanım: İslam düşüncesinde itikadi ve siyasi yorumları genel özelliklerine göre sınıflandırır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 5: Şia'nın daha sade bir şekilde anlatılıp geçirilmesi gerekir. Bilgi kutucukları ile bilgi kutucuklarının yer verildiği konu başlıkları birbirini tutmuyor. Örnek olarak Hanefilik'in anlatıldığı konuda bilgi kutusu olarak Hanbelilik yer almaktadır. Bunların düzenlenmesi ve konu başlıkları ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü öğrenciler nezdinde bu bilgiler zihinlerinde karışıklığa sebebiyet verebilir. Kitabın 130. Sayfasında yer alan görselle verilen ayetin anlamı birbiri ile uyuşmuyor. Üniteye 4 fihhi mezhebe yer verilmeli diğerlerine yer verilmemelidir. Çünkü bu yaşlarda çocuklarda kafa karışıklığına sebebiyet verebilir.

10. Sınıf 5. Ünite 5. Kazanım: İslam düşüncesindeki ameli fihhi yorumları tanıır.

DKAB Katılımcı 11- İslam düşüncesindeki ameli ve fihhi yorumlardan Hanefilik, Malikilik, Şafilik ve Hanbelilik mezheplerine yer verilmiştir. Ayrıca üniteye Caferilik mezhebine değinilmiş, bu mezhebin İmamiyye Şia'sının ameli ve fihhi yorumu olduğuna vurgu yapılmıştır.⁵⁷

10. Sınıf 5. Ünite 6. Kazanım: Nisa Suresi 59. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ünite sonunda da verilen örnek ayet üniteye bahsedilen konularla anlam bakımından birbirine yakın anlamları içermemektedir.

4.6. 10. Sınıf Genel Değerlendirmesi

DKAB Öğretmeni Katılımcı 4: Genel anlamda üniteye görseller arasında bir uyum var. Öğrenciyi düşünmeye sevk edici şekilde verilmiş.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 5: Din ve hayat konularının dili 10. Sınıf düzeyine göre ağır değil ancak konu anlatımları yüzeysel kalmış. Konularla ilgili güvenilir internet sitelerinin uzantıları kaynak olarak yer verilmeli. Elektronik link kaynaklarının isimleri mutlaka kitapta yer almalıdır. Genel olarak kazanımlar konularda verilmiştir. Ancak kullanılacak materyallerin hem öğretmen hem de

⁵⁷ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

öğrenci açısından rahatlıkla ulaşılabilecek ve güvenilir kaynakları dipnot veya bilgi kutusu olarak dikkat çekici verilmelidir.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 1: Mezhepler konusu 10. sınıflardan çıkartılıp 11. Veya 12. sınıflar öğretim programına yayılabilir.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 6: Genel olarak ünite kazanımlarının 10. sınıf öğrencisine uygun olduğunu düşünüyorum.

5. 11. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

11. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzde
1	<i>Dünya ve Ahiret</i>	5	18	25,00
2	<i>Kur'an'a Göre Hz. Muhammed</i>	4	14	19,44
3	<i>Kur'an'da Bazı Kavramlar</i>	3	16	22,24
4	<i>İnançla İlgili Meseleler</i>	3	12	16,66
5	<i>Yahudilik ve Hristiyanlık</i>	2	12	16,66
<i>Toplam</i>		17	72	100

Tablo 3 11. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu⁵⁸

5.1. 11. Sınıf Dünya ve Ahiret Ünitesi(1.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Varoluşun ve hayatın anlamı,
- 2- Ahiret alemi,
- 3- Ahirete uğurlama,
- 4- Kur'an'dan mesajlar: Bakara Suresi153-157. Ayetler.⁵⁹

⁵⁸ , Dkab, a.g.e. ss. 1-34

⁵⁹ , Dkab, a.g.e. ss. 1-34

11. Sınıf 1. Ünite 1. Kazanım: Hayatı anlamlandırmada ahiret inancının önemini fark eder.

DKAB Katılımcı 11- Ahiret inancının önemini Kur'an-ı Kerim'deki ahiret âlemini anlatan örnek ayetler vererek, dünya hayatının amacının neler olduğu ile ilgili bilgilere özen gösterilir. Dinin gayesi dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında ahiret inancına sahip olan bir insanın günlük yaşamında karşılaştığı haram, helal, iyilik, güzellik, kötülük, hesap verme, mizan, kabir gibi kavramlar düşünüldüğünde ahiret inancı olan bir insanın günlük hayatında bu kavramların gerektirdiği davranışları bilinçli bir şekilde yapıp yapmamasının farkına varır.

11. Sınıf 1. Ünite 2. Kazanım: Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasında ilişki kurar.

DKAB Katılımcı 11- Dünyaya gönderilişimizin asıl gayesi Allah'ı tanımak ve bilmek ve O'na iyi bir kul olabilmenin farkına varmaktır. Dünya ahiretin bir tarlasıdır düşüncesinden yola çıkılacak olursa aslında dünya, ahiret yurdu için karlı bir ticaretin yapılacağı yerin adıdır. Bu ünite de öğrenci dünya yaşantısı ile ahiret hayatı arasındaki ilişki kurar. Öğrenci ölüm, kıyamet, diriliş, mahşer, hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi kavramları öğrenerek, ahiret hayatında karşılaşacağı sonuçlara göre, dünya hayatında neleri yapıp yapmayacağını farkına varır.

11. Sınıf 1. Ünite 3. Kazanım: Ahiret hayatının aşamalarını ayet ve hadislerle temellendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bu ünite ölüm, kabri, berzah alemi, kıyamet, tekrardan dirilme (ba's) haşır, hesap, cennet ve cehennem gibi kavramlardan bahseder. Ahiret hayatını özellikle yeniden dirilme, hesap ve mizan gibi meselelerde örnek ayet ve hadislerin yanında akli delillerin kullanılması da öğrencinin anlayabileceği şekilde ele alınmıştır. Özellikle soyut kavramların yoğun olarak kullanıldığı bu ünite 11. sınıf öğrencilerinin zihni gelişimi düşünüldüğünde, kavramları soyuttan somuta anlamlandırmalarında seviyelerine uygundur.

11. Sınıf 1. Ünite 4. Kazanım: Cenaze uğurlama ile ilgili dini uygulamaları örneklerle açıklar.

- DKAB Öretmeni Katılımcı 7: Üniteye yer alan ölümlere hayır ve dua etmek konusunda Haşr Suresi 10. Ayetin olmamasını bir eksiklik olarak görüyorum. *“Bunların ardından gelenlerde “Ey Rabbimiz” derler: Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde iman edenlere karşı kötü bir düşünce ve duyguya yer bırakma. Rabbimiz! Kuşkusuz Sen çok şefkatli, çok merhametlisin.”* (Haşr - 10) Birbirimize tahammülün kalmayıp azaldığı bu dönemde örnek ayetin konuyla irtibatlı bir şekilde üniteye yer alması gereklidir.

DKAB Katılımcı 11- Ölen bir insanın ardından yapılması gereken işlerden olan vasiyet, borçlar, tekfin, teçhiz, cenaze namazı, taziye, Kur'an okuma, dua etmek, hayır yapmak gibi konulardan bahseder. Cenaze namazına iştirak etmenin, cenaze sahibine taziyede bulunmanın, dini ve insanı bir vazife olduğunun farkına varır. İncancımızda cenaze uğurlamanın, cenaze evinde yapılması gereken işlemlerin neler olduğunu, nasıl yapılması gerektiğini dini hassasiyetler içerisinde değerlendirir ve öğrenir.

11. Sınıf 1. Ünite 5. Kazanım: Bakara Suresi 153-157. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11- Bakara Suresi 153. Ayetinde “Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır.” buyrulmaktadır. Ünite genel itibarıyla düşünüldüğünde, örnek verilen ayetlerden Bakara Suresi 153. ayeti konuların verilmeye çalışıldığı anlamlara uygundur. Fakat, Bakara Suresi 157. ayetinin meali şöyledir: “İşte Rablerinin lütufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır.” buyrulmaktadır. Gene ünitenin konuları düşünüldüğünde verilen örnek ayetin anlamı konuların anlamları ile bir bütünlük sağlamamaktadır.

5.2. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed (Sav) Ünitesi(2.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Hz. Muhammed'in (sav) Şahsiyeti,
- 2- Hz. Muhammed'in (sav) Peygamberlik Yönü,
- 3- Hz. Muhammed'e (sav) Bağlılık ve İtaat,
- 4- Kur'an'dan mesajlar: Ahzap Suresi 45-46. Ayetler.⁶⁰

11. Sınıf 2. Ünite 1. Kazanım: Hz. Muhammed'in örnek şahsiyetini tanır.

DKAB Katılımcı 11- Hz. Muhammed'in (sav) insani yönü ile ilgili örnek ayetlere yer verilir. Peygamberin ahlaki özellikleri öğrencilerin anlayabileceği seviyede işlenmiştir. İslam dinini anlamada bir örnek olarak Hz. Muhammed'in (sav) şahsiyeti, aile ilişkileri, sosyal hayattaki yeri ve irtibatları anlaşılır bilgilerle yerinde analizlerle yapılmıştır.

11. Sınıf 2. Ünite 2. Kazanım: Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlikle ilgili görevlerini açıklar.

DKAB Katılımcı 11- Peygamberin görevlerinde olan tebliğ görevi, tebyin görevi, teşri görevi ve temsil görevi olarak adlandırılmış. Bu görevlerin akademik bilgileri öğrencilerin anlayabileceği şekilde işlenmiştir. Ünite de ki peygamberin bu görevlerinden yola çıkarak, peygamberin görevinin sadece tebliğ değil aynı zamanda İslam'ı anlama ve yaşama konusundaki örnekliği de ünite de ayrı bir farkındalık oluşturmuştur.

11. Sınıf 2. Ünite 3. Kazanım: Hz. Peygamber'e (sav) bağlılık ve itaati ayet ve hadislerden hareketle yorumlar.

- DKAB Öretmeni Katılımcı 7: Kur'an'a göre Hz Muhammed'in (sav) teşri görevinde çelişkiler var. Konuda anlatılan teşri konusunda 'Hz. Muhammed'in (sav) Kur'an'da yer almayan konularda hüküm koyduğu bilinmektedir' deniliyor. Sonra şu

---

⁶⁰ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

ifadeye yer veriliyor: ‘O’nun hüküm koyması Kur’an’ın hükümlerine uygun ve Kur’an’daki bir hükmü açıklama olup, teyit etme şeklinde’ deniliyor. Bu bir çelişkidir. Bu çelişkinin giderilmesi lazımdır.

11. Sınıf 2. Ünite 4. Kazanım: Ahzap Suresi 45-46. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 12- Verilen örnek ayetler konuların içeriği ile bütünlük sağlıyor. Örnek ayetlerde Hz. Muhammed’in (sav) Kur’an ayetlerini hem tebliğ etmekle hem de bu ayetleri açıklayan, yaşayan ve yaşatmaya çalışan, Allah’a ve kendisine inanıldığında dünya ve ahiretteki sonuçlarının müjdeleyicisi, inkar ve siyan edenler için ise ebedi olarak kalacakları cehennemi haberdar eder.

5.3. 11. Sınıf Kur’an’da Bazı Kavramlar Ünitesi(3.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- İslam’ın Aydınlik Yolu: Hidayet,
- 2- Allah’ı Görüyormuşçasına Yaşamak: İhsan,
- 3- Allah İçin Samimiyet: İhlas,
- 4- Allah’ın Emir ve Yasaklarına Riayet: Takva,
- 5- Dosdoğru Yol: Sırat-ı Müstakim,
- 6- Allah Yolunda Mücadele: Cihad,
- 7- İyi, Doğru ve Güzel Davranış: Salih Amel,
- 8- Kur’an’dan Mesajlar: Kehf Suresi 107-110. Ayetler.⁶¹

11. Sınıf 3. Ünite 1. Kazanım: Kur’an-ı Kerim’de geçen bazı kavramları yorumlar.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Kur’an’da Anlatılan ‘Hidayet’ kavramından ilk Müslümanların anladıkları şey nedir? Bugün bizim ‘Hidayet’ kavramından anladığımız ya da ona yüklediğimiz anlam nedir? Bugün araçlarımızla bilmediğimiz

---

⁶¹ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

bir yolda yönümüzü, gideceğimiz yeri nasıl buluyoruz? Navigasyonla. İşte bugün ‘Hidayet’ kavramı ile anlatılan anlam budur. Yani ‘Hidayet’ navigasyondur. Kur’an’ın indirildiği dönemde, Araplar da ‘Hidayet’ kavramı yön bulmak ve yol göstermek için kullanılan ‘iz sürücü’ insanlara denirdi. Onlara ‘Hadi’ ismi verildi. Araplar Kur’an ayetlerini duyduklarında ‘Hidayet’ kelimesini yön bulan ve yol gösteren şeklinde anılıyorlardı. Yani doğru yolu gösteren şey olarak tanımlıyorlardı.

Bugün kavramların güncelleştirilmesini yaparken, insanların ve özellikle öğrencilerin anlayabileceği şekilde anlam yükleyip örneklerle anlatılmalıdır.

Mesela, ‘Takva’ kavramı imanı muhafaza eden şeydir. ‘Takva’ kelimesi aslı Arapçada ‘ikave’dir. Anlamı ise hububatın içini koruyan dış kabuk demektir. Yani imanı koruyan etkiye ‘Takva’ denir. Yani biz kavramları günümüz için bu benzeri şekillerle güncelleştirmeli ve anlamlarını öğrencilerin anlayabileceği şekilde örneklendirmeliyiz. Din kültürü ders kitaplarının sorunu, yanlış nasıl düzeltirim kaygısının olmamasıdır. Sadece bilgi verip geçirilmektedir.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 9: Cihat konusu 3. ünite olan “Kur’an’da Geçen Bazı Kavramlar” ünitesinden çıkarılmalı. 2. ünite olan “Kur’an’a Göre Hz. Muhammed (Sav)” ünitesinde yer alan Peygamberin şahsiyeti konusuna dahil edilmelidir. Çünkü Peygamberin, salih amelleri, şahsi ve ahlaki özellikleri cihadın en güzel örneklerini göstermektedir. Cihat kavramı, güzel ancak eksik anlatılmıştır. Peygamberin, peygamberlik görevleri arasında yer verilmemiş yani öğrencilere cihatsız bir peygamber anlatıyoruz. Peygamberlerin hiçbiri cihatsız değildir. Bizim peygamberimizin hayatı cihattır. Konularda Peygamberimizin hayatında hiçbir yerde cihada yer verilmemiş. Cihat kavramı örnek ayet ve hadislerle desteklenmeli ve asıl cihadın nefisle ve şeytanla olduğu vurgulanmalıdır. Örneğin, kopya çekmeme, yere tükürmeme, küfretmeme, sırayı çizmeme, kamu malına zarar vermeme gibi alışkanlıklarla mücadelenin aslında bir cihat olduğu öğrencilere anlatılabilir. Cihadı tam olarak idrak edemeyen insan kul hakkının ne olduğunu kavrayamaz.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 7: 3. üniteyi çok beğendim. “Kur’an’da Geçen Bazı Kavramlar” konuları çok isabetli ve yerinde olmuştur. Özellikle kavramların konu başlıkları çok hoş olmuştur. Mesela ‘İslam’ın Aydınlik Yolu: Hidayet’ başlığı

başlı başına konuyu anlatma ve öğrencinin anlaması için yeterlidir. ‘Allah’ı Görüyormuşçasına Yaşamak: İhsan’ başlığı da konu ve başlık olarak çok anlamlı, anlaşılır ve özenle seçilmiş. Sadece başlıkları okumak bile konuyla alakalı olarak öğrenciye verebilecek mesajı anlatmada yeterlidir.

11. Sınıf 3. Ünite 2. Kazanım: Kur’an-ı Kerim’de geçen kavramları tanımanın İslam’ı doğru anlamadaki önemini fark eder.

DKAB Katılımcı 12- Kur’an-ı Kerim’de geçen kavramlardan: Hidayet, İhlas, İhsan, Takva, Sırat-ı Müstakim, Cihat gibi kavramların anlamlarını ve günlük hayattaki karşılıklarını bilmeleri öğrencilerin İslam’ı doğru anlamasını sağlar.

11. Sınıf 3. Ünite 3. Kazanım: Kehf Suresi 107-110. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 12- Ünite sonunda verilen örnek ayetlerin anlamları ünitenin geneline bakıldığına bahsedilen konuların anlamlarını içermemektedir. Özellikle 110. Ayetin 2. Ünite olan ‘Kur’an’a Göre Hz. Muhammed (sav)’ ünitesinde yer alması konu bütünlüğü açısından daha doğru olacaktır.

5.4. 11. Sınıf İnançla İlgili Meseleler Ünitesi(4.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

1- İnançla İlgili Felsefi Yaklaşımlar,

2- Yeni Dini Hareketler,

3- Kur’an’dan Mesajlar: En’am Suresi 59. Ayet ve Lokman Suresi 27. Ayet.⁶²

11. Sınıf 4. Ünite 1. Kazanım: İnançla ilgili yaklaşımları tartışır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 10: Ateizm, teizm ve deizm gibi konuların öğretim programında yer alması yerinde bir karardır. Günümüzde sosyal medyanın yağın bir şekilde kullanılması burada özellikle bu ve benzeri akımların yaygınlaşması

---

⁶² Dkab, a.g.e. ss. 1-34

sebebiyle bu konular örneklerle geniş bir şekilde ele alınması gereklidir. Teknolojinin ve sosyal medyanın yoğun olarak kullanıldığı çağımızda öğrenciler özellikle sosyal medya gruplarında vakit geçiriyorlar veya gün içerisinde mutlaka tartışılan ve konuşulan deizm ve ateizm konuları ile karşı karşıya geliyorlar. Burada özellikle biz DKAB öğretmenleri olarak öğrenci gruplarına üye olarak, bu gruplarda tartışılan, konuşulan ve paylaşılan konularda öğrencilerde bulunan yanlış bilgileri tespit ederek, bu gruplarda doğru bilgileri sunmalıyız. Öğretim programında bu konular ilgili sadece bilgi verilirken bu akımlarla nasıl mücadele edileceği noktasında bilgi verilmemesini eksiklik olarak düşünüyorum.

11. Sınıf 4. Ünite 2. Kazanım: Yeni dini akımların özelliklerini değerlendirir.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 9: Günümüzde üzerinde en çok konuşulan konuların başında İslamofobi gelmektedir. Bu yüzden bu konunun üniteye yer alması çok yerinde olmuştur. Ancak, kitapta İslamofobiyi sanki Müslümanlar çıkarmış ve sanki sadece Müslümanlardan kaynaklanıyormuş gibi yer almıştır. Batılı devletlerin veya İslam düşmanlarının yaptıklarına hiç değinilmemiştir. Örnek olarak yakın zamanda DAESH denilen ve İslam adına hareket ettiğini söyleyen silahlı terör örgütüne bağlı teröristlerin cenazelerinin Batılı ülkelere gönderilmesi ve bunun haberlere konu olması bu örgütü batılı devletlerin kurduğunu ispatıdır. Bunların açık ve net olarak öğretim programında yer alması gerekmektedir.

Din istismarı, cihat ve İslamofobi konusu 11. sınıf yaş gurubu seviyesi için uygundur. Ayrıca bu konunun öğretim programında yer alması önemli bir karar olmuştur. Din istismarı konusunda yetkili kurum ve kuruluşlar ve kişiler dışında herhangi bir kimsenin hüküm verme, fetva verme veya ileri geri konuşmasının engellenmesi gerekmektedir. Bu açıkça dile getirilmeli ve kitapta din istismarını önlemeye yönelik olarak bunlar net ifade edilmelidir.

DKAB Katılımcı 11-Milenyum tarikatları, kıyamet tarikatları gibi adlarla ortaya çıkan yeni dini akımların ortak yönlerine, yaygınlaşma sebeplerine ve özellikle ülkemiz gençliğine olan etkilerine güncel örnekler vererek yer alması ünite

açısından oldukça faydalı olmuştur. Bu konuda, öğrenciler sapkın düşüncelere meylederlerse ne gibi olumsuz neticeler doğuracağı bilincini kavrar.

11. Sınıf 4. Ünite 3. Kazanım: En'am Suresi 59. Ayet ve Lokman Suresi 27. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 12-En'am Suresi 59. ve Lokman üresi 27. Ayetlerinin diğer ünitelerde olduğu gibi konu anlam bütünlüğü açısından örnek ayetlerin anlamı konu bütünlüğe uymamaktadır. Anlatılan konu ile ilgili örnek ayetlere yer verilmesi daha uygun düşer.

5.5. 11. Sınıf Yahudilik ve Hıristiyanlık Ünitesi(5.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Yahudilik,
- 2- Hıristiyanlık.⁶³

11. Sınıf 5. Ünite 1.Kazanım: Yahudiliğin doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

DKAB Katılımcı 11-Yahudiliğin nasıl meydana geldiğini, ibadetleri nelerdir, din adamlarının özellikleri nasıldır, ibadet mekanları neresidir, dini gün ve bayramları nedir, sembolleri nasıldır, ilahi kitapları nelerdir ve peygamberleri kimlerdir gibi konulara değinir.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 7: Ders kitabının 118. sayfasındaki görselin, Yahudilerin kutsal kitabıyla ilgili görselin, ağlama duvarıyla ilgili görselin ve Hıristiyanlığın kutsal kitabının görselinin gereğinden fazla abartılarak verildiğini kanaatindeyim.

11. Sınıf 5. Ünite 2. Kazanım: Hıristiyanlığın doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

---

⁶³ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

DKAB Katılımcı 11-Hristiyanlığın tarihini, ibadetlerini, sembollerini, kutsal kitabını, peygamberlerini, ibadet mekânlarını, ibadet günlerini, inanç sistemleri hakkında genel bilgileri verir. Bunun yanında Hristiyan mezhepleri olan Katolik, Ortodoks ve Protestanlık mezhepleri hakkında genel bilgileri öğrencilerin anlayacağı şekilde verir.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 9: Üniteye yer alan Yahudilik ve Hristiyanlık konusu tamamen 11. sınıf öğretim programından çıkarılmalıdır. 12. sınıf öğretim programına konulmalıdır. Ya da 11. sınıf öğretim programının 4. Ünitesindeki ‘İnançla İlgili Meseleler’ bölümünde olması gerektiğini düşünüyorum. Burada İslam ile diğer dinler arasındaki farklar çok net bir şekilde açıklanmalıdır. Bunun yanında ilahi dinler olan Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam’ın ateizmle, deizmle mücadele ettiği veya etmesi gerektiği konuları üniteye yer almalıdır. Bununla beraber hümanizm ve transhümanizm gibi yeni dini akımlara yer verilmeli özellikle transhümanizmle mücadele edilmesi noktasında öğrencilerin seviyelerine uygun örneklerle anlatılması gerekli yönlendirmelerin de öğretmenler tarafından yapılması gerekir.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 10: 11. sınıf 5. ünite dünya dinleri konusunda Hristiyanlık ve Yahudiliğe çok yer ayrılmış ve çok fazla görsel yer verilmiştir. Kendi dinimiz olan İslam dinine ise bu üniteye hiç yer verilmemiştir.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 7: Üniteye yer alan dinlerle ilgili Kur’an-ı Kerim’de geçen örnek ayet ve meallere yer verilmeli. Dinler sadece tarihsel olarak verilmiş. Ayetlerle ilişkilendirilmemiş, Hristiyanlığın ve kutsal kitabının görsellerinin abartıldığı açıkça görülmektedir.

5.6. 11. Sınıf Öğretim Programı Genel Değerlendirme

11. sınıf öğretim programına genel olarak baktığımız zaman, eski öğretim programına göre yeni öğretim programının 11. sınıf seviyesine daha uygun olduğunu düşünüyorum. Ünite içerisinde konular anlatılırken verilen örnek ayet ve hadislerin konularla ilişkilendirilmesi ve verilen görsellerle konuların anlamlandırılması uyumlu ve yerindedir. Yalnız ünite sonlarındaki kazanımlarda yer alan örnek ayetlerin o üniteye anlatılan konu ve içeriği ile uyumlu olmadığı görülmüştür. Bu eksikliğin düzeltilmesi gerekmektedir. Konu içi etkinlikler kısmen öğretici ve

eğitici. Okuma parçaları güzel ancak artırılması daha uygun olur. Sosyal medyanın yaygınlaştığı teknolojinin yaygın olarak kullanıldığı bu dönemde konuların görsellerle somutlaştırılması anlamayı ve anlaşılmayı daha da kolaylaştıracaktır. Ünite konuları EBA üzerinden değişik ve yeni sunum ve videolarla desteklenip sürekli güncellenmesi lazım. Bunun yapılmaması bir eksiklik. Kitapta yer alan okuma parçalarıyla ilgili anlam bütünlüğü açısından ayetlerin mealleri verilmelidir. Ünite sonlarındaki değerlendirme soruları daha kapsamlı ve daha çeşitli hale getirilmelidir. Yani çocuklar için daha eğlenceli daha eğitici bir seviyede olmalıdır.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 9: Genel olarak 11. Sınıf öğretim programının öğrenci seviyelerine uygun ve yeterli olduğu kanaatindeyim. Ancak birkaç öğretim programının sıralamasının değişmesinin gerektiğine inanıyorum. Bunun yanında özellikle cihat, İslamofobi ve din istismarının daha kapsamlı bir şekilde öğretim programında yer almasının daha uygun olacağını düşünüyorum.

DKAB Öğretmeni Katılımcı 10: Cihat konusunun 9. sınıf öğretim programında yer alması gerektiğini düşünüyorum.

6. 12. Sınıf Ünite, Kazanım Sayısı ve Süre Tablosu

12. SINIF				
Ünite Sırası	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Ders Saati Yüzdesi
1	İslam ve Bilim	5	16	22,22
2	Anadolu'da İslam	3	14	19,44
3	İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar	5	14	19,44
4	Güncel Dini Mesceleler	5	14	19,44
5	Hint ve Çin Dinleri	4	14	19,44
Toplam		22	72	100

Tablo 4 12. Sınıf Ünite Dağılım Tablosu⁶⁴

6.1. 12. Sınıf İslam ve Bilim Ünitesi(1.Ünitesi) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Din-Bilim İlişkisi,
- 2- İslam Medeniyetinde Bilim ve Düşüncenin Gelişimi,
- 3- İslam Medeniyetinde Öne Çıkan Eğitim Kurumları,
- 4- Müslümanların Bilim Alanında Yaptığı Öncü ve Özgün Çalışmalar,
- 5- Kur'an'dan Mesajlar: Fatır Suresi 27-28. Ayetler⁶⁵

12. Sınıf 1. Ünite 1. Kazanım: Din-bilim ilişkisini tartışır.

⁶⁴ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

⁶⁵ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

DKAB Katılımcı 11-İnsanlığın doğuşundan itibaren din ile bilim insanlık için ayrılmaz iki temel yapıdır. Din ile bilimin ilişkisi son asırlarda bilimsel faaliyetlerin yoğun bir şekilde yürütüldüğü ve özellikle Batı dünyasında önemle ele alınmıştır. Ancak, her dini inanışın kendisine has bir dünya görüşü ve problemi vardır. Bu bakımdan din ile bilim, din ile başka bir kültür, kendi aralarında birtakım ilişkileri araştırma konusu yaparken dinin muhakkak adının koyulması gerekir. Çünkü farklı dinlerin bilim adamlarının faaliyetleri üzerinde farklı etkileri vardır. Bu açıdan bakıldığında ünitenin din bilim ilişkisini anlatırken İslam'ın bilim ile olan irtibatında insanları ilmi bulmaya ve öğrenmeye teşvik eden örnek ayet ve hadisler verdiği görülüyor. Bu bakımdan başarılıdır.⁶⁶

12. Sınıf 1. Ünite 2. Kazanım: İslam medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişim sürecini değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11-İslam Medeniyetinde ilmi çalışmaların ilk dönemini vahiy dönemi oluşturur. Bu dönemde Kur'an ve sünnetin anlaşılmasıyla beraber yeni ilim dalları da doğmuştur. Mesela hadis, tefsir, fıkıh ve kelam gibi. Ünite bu ilim dalları ile ilgili kısa bilgiler vererek konuyu özetleme yoluna gitmiştir. Aslında İslam medeniyetinin bu ilim dallarının vermiş olduğu ilhamla Müslümanlar pozitif bilimlerde de gelişmeler sağlamışlar ve sosyal hayatı kolaylaştıran fikri yeniliklere önderlik yapmışlardır. Kitabımız bu noktada derinlemesine konuyu işlememiş, bu alanlardaki kişilerin kısa bilgilerini vererek İslam âleminin o dönemdeki altın çağını yansıtmamıştır. Bu durum öğrenci nezdinde sanki İslam ilimleri ile uğraşan insanların karanlık bir dönemde kaldığını, öğrenci zihninde onları aydınlatanların Batılı bilim adamları olduğu kanaati oluşuyor. Ünite; her çağda o çağa ışık tutan bilimsel çalışmaların, İslam medeniyetinin gelişmesine katkıda bulunmuş İslam âlimlerinin, müçtehitlerin isimlerinin ve hayatlarının genişçe yer alması gerekmektedir. Kültürümüzün nesilden nesile aktarılması adına bunların yapılması çok fayda sağlayacaktır.

---

⁶⁶ Fatih ÖZKAN, *Modern Dönemde Din-Bilim İlişkisi*, Iğdır Üniversitesi İlahiyat Dergisi, 2015, Ekim, sayı, 6, ss, 55-67

12. sınıf 1. Ünite 3. Kazanım: İslam medeniyetinde öne çıkan eğitim ve bilim kurumlarını tanır.

DKAB Katılımcı 11-Ünite şu kavramlarla sınırlandırılmıştır. Cami, mescid, mektep, medrese, daru'l-kurra, daru'l-hadis, beytü'l-hikme, kütüphane, rasathane ve şifahane gibi.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: İlköğretim 4. sınıftaki konu anlatımı ile 10. Sınıftaki konu anlatımı aynı. Mesela, ilköğretim 7. sınıf öğretim programında yer alan 'Dini Yorumlar' ile ortaöğretim 12. sınıflardaki 'Tasavvufi Yorumlar' konularında sadece bazı kelimeler değiştirilmiş. Ancak, cümleler aynı. İlköğretim 7. sınıf ile ortaöğretim 12. sınıfta aynı konuları vermenin bir anlamı yoktur. Ya da 12. sınıftaki konuyu 7. sınıflara vermenin bir etkisi olmaz. Bu kadar bilgi kalabalığında ziyade öğrencilerin zihinsel ve ruhsal gelişimine uygun öğretim programı düzenlemelidir. Örneğin 7. sınıfa giden bir çocuğun kurbanla işi nedir? Bu sınıf düzeyinde bu konunun işi nedir? Bilgi vereceksen sorumlu olduğu yaştan itibaren vereceksin. Bilgi olarak konuyu öğrenciler biliyor ancak, o bilginin ne işine yaradığını ve bunun ne için yapıldığını bilmiyor. Çünkü günlük hayatta onun için somut bir karşılığı yok. 'Bilimsel çalışmalar kişiyi Allah'a yaklaştırır' cümlesi var. Bu korkunç bir cümledir. Kişiyi bilimsel çalışma değil iman Allah'a yaklaştırır. Şayet öyle olsaydı, bugün Batı dünyası hep Müslüman olurdu. Çünkü bilimde çok ilerlediler. İslam medeniyetinde bilim ve düşüncenin gelişimi bence boş bir cümledir. Son 300 yıldır en geri kalmış millet Müslümanlardır. Örneğin, gelişimle ilgili, kitapta örnek olarak verilen bilim adamlarından Huneyn Bin İshak Müslüman değildir. İslam medeniyetinde öne çıkan eğitim kurumları konusunda 'tekke, zaviye, medrese' gibi kavramlardan bir kesim nefret ederken, diğer bir kesim ise din gibi yüceltip kutsallaştırmaktadır. Medrese yazacağına üniversite yaz, mektep yazacağına ortaöğretim yaz tabirleri ile karşılaşılmakta, çağımız medrese ve tekke çağı olmadığı için de bu isimler çocuklarda heyecan uyandırmamaktadır. Bu çağda ün yapmış önemli eğitim kurumlarından üniversitelerden örnekler verilmeli. Boğaziçi, İstanbul veya Marmara üniversiteleri gibi. Bunların çocuklarda bir karşılığı var.

12. Sınıf 1. Ünite 4. Kazanım: Müslümanların bilim alanında yaptığı özgün çalışmaları sınıflandırır.

DKAB Katılımcı 11-Geçmişten günümüze Müslüman bilim adamlarının bilim alanında yaptığı öncü ve özgün çalışmalar şunlardır: dil, fıkıh, kelam, tefsir, hadis, tarih, felsefe, coğrafya, tıp, astronomi, matematik, fizik, kimya, sosyoloji, biyoloji gibi. İlmî ve bilimsel çalışmaların ana hatları ile diğer medeniyetlerin gelişmelerine etkisi olmuştur. Ünite bu etkiye kısmen değinmiştir.

12. sınıf 1. Ünite 5. Kazanım: Fatır Suresi 27-28. Ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

-Fatır Suresi 27. Ayet konuyla dolaylı olarak kısmen ilişkilendirilebilir. Fakat 28. Ayetin konuyla hiçbir alakası yoktur.

6.2. 12. Sınıf Anadolu'da İslam Ünitesi (2. Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Türklerin Müslüman Olmaları,
- 2- Milletimizin İslam Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Bazı Şahsiyetler,
- 3- Kur'an'dan Mesajlar: Nisa Suresi 69. Ayet.⁶⁷

12. Sınıf 2. Ünite 1. Kazanım: Türklerin Müslüman olma sürecini açıklar.

DKAB Katılımcı 11-Türkler genel olarak inanç bakımından Gök Tanrı inancına sahiptirler. İslam'ın da tek tanrı inancına sahip olması ve yaşam tarzı olarak Türklerin karakteriyle örtüşmesi onları etkiledi. Bu nedenlerle İslam, Türkler arasında hızla yayıldı. Daha sonraki dönemlerde ise İslamiyet'in Anadolu'da, Balkanlarda ve

---

⁶⁷ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

Horasan diyarında yayılmasına öncülük eden Ahilik Teşkilatının oynadığı öncü role ünite de değinilir.

12. Sınıf 2. Ünite 2. Kazanım: Dini anlayış ve kültürümüzün oluşmasında etkili olan bazı şahsiyetleri tanır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Ünitelerde kavramların karşılığı mutlaka verilmelidir. Mesela, Ahiliğin karşılığı olan Esnaf ve Sanatkarlar Odası şeklinde verilmeli ve bu karşılaştırmalı şekilde olmalıdır. Şahsiyetlerle ilgili örneklerde hayat hikayesi verilen insanların hangi ortamlarda yetiştikleri ile ilgili bilgiler yok. Sanki uzaydan gelmişler gibi.

12. Sınıf 2. Ünite 3. Kazanım: Nisa Suresi 69. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

-Örnek ayetin meal ve tefsirine bakıldığında ünite ile anlam bakımından bir bütünlük sağlamadığı görülmektedir.

6.3. 12. Sınıf İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar Ünitesi(3.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Tasavvufi Düşüncenin Oluşumu,
- 2- Tasavvufi Düşüncenin Ahlaki Boyutu,
- 3- Kültürümüzde Etkili Olan Tasavvufi Yorumlar,
- 4- Kur'an'dan Mesajlar: Hucurat Suresi 10. Ayet.⁶⁸

12. Sınıf 3. Ünite 1. Kazanım: İslam düşüncesinde tasavvufi düşüncenin oluşum sürecini değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11-Kitap tasavvufi düşüncenin oluşumunun Peygamber Efendimizin (sav) dönemi itibari ile başladığını vurgular. Daha sonraki dönemlerde

---

⁶⁸ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

tasavvufi düşüncenin daha kurumsal bir yapıya dönüştüğünü ünite de görmekteyiz. Ahlakı güzelleştirmenin içten bir duyguyla Allah'a kul olmanın, nefsin arzu ve isteklerinden arınıp ruhu bedenle birlikte temizlemenin adıdır tasavvuf. Bu açıdan baktığımızda tasavvuf, dinin terbiye ettiği ahlaki esasları zamanla ön plana çıkarmıştır. Ünite bu noktada tasavvufun başlangıcını ve sonraki dönemlerini 12. Sınıf seviyesine uygun bir dille anlatmıştır.

12. Sınıf 3. Ünite 2. Kazanım: Tasavvufi düşüncede ahlaki boyutun önemini fark eder.

DKAB Katılımcı 11-Tasavvufta ahlak kalbin ve nefsin dünyanın arzu ve isteklerinden arınıp kalben Allah'a bağlanmaktır. Kur'an ve sünnetin gösterdiği yolda ilerlerken ruhun arındırılmasıdır. İbadetler, zikirler, mücadele ve riyazetler nefsi kontrol altında tutar. Ünitemiz, tasavvufun ahlaki boyutunu bu açılardan ele alıp konulara kısaca değinmiştir.

12. sınıf 3. Ünite 3. Kazanım: Kültürümüzde etkili olan bazı tasavvufi yorumları tanır.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Mesela tasavvuf nefis terbiyesidir. Ancak bu öğrencinin zihninde canlanmıyor. Günümüzde nefis terbiyesi neyi karşılıyor? Bununla ilgili bir yaklaşım bir bilgi yok. Mesela ruhsal gelişim veya öz bakım bu nefis terbiyesi kavramının anlamını günümüzde karşılamıyor. Güncel olarak bunun bir karşılığının bulunması ve öğrenciye anlayacağı şekilde sunulması lazım. Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumlar başlığı konusunda: Tasavvufi yorumlar kültürümüzde etkin olmamıştır, tasavvufi yorumlar kültürümüzü oluşturmuştur. Mesela Mevlana'nın sema yapmasının sebebi nedir? Mevlana neden dönmüştür? Durup dururken dönmemiştir. Bu insanın derdi nedir? Bu konuda bir bilgi yok. Bu açıklanmalı ve bu açıklama çocukların anlayacağı şekilde olmalıdır.

12. sınıf 3. Ünite 4. Kazanım: Alevilik- Bektaşilikteki temel kavram ve erkanları tanır.

- DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Alevilik Bektaşilik konusunda uzun uzadıya durulmuştur. Toplumun bir kesimini ilgilendiren semah diğer çoğunluğu

ilgilendirmiyor. Bunun sebebi nedir? Cem evinde neden yapılıyor? Bunlar net anlatılmalı ve yine öğrencinin anlayacağı şekilde açıklanmalıdır.

DKAB Katılımcı 11-Pedagoji biliminin gelişmesiyle birlikte öğrenciler eğitimin merkezinde yer almaya başlamıştır. Ülkemizdeki okullarda Alevi öğrenciler de eğitim görmektedirler ve DKAB derslerine girmektedirler. Pedagojik yönden Alevi öğrenciler görmezden gelinemez, yenilenen öğretim programında Aleviliğe yer verilmemesi doğru olmazdı. Bu nedenle yenilenen DKAB programlarında Alevi-Bektaşılık konusuna yeterli düzeyde yer verilerek bu tasavvufi geleneğine mensup öğrencilerin göz önüne alınmasının dersten beklenen akademik verim, birlikte yaşama kültürüne katkı, Sünni ve Alevi İslam yorumlarını benimseyen öğrencilerin birbirlerini dönüştürmeye çalışmadan anlamasına katkı sağlayacaktır.⁶⁹

12. sınıf 3. Ünite 5. Kazanım: Hucurat Suresi 10. Ayette verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11-Ünitede verilen örnek ayetin ünite konularıyla anlamları bakımından ilişkisi bulunmaktadır.

6.4. 12. Sınıf Güncel Dini Meseleler Ünitesi(4.Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu ünite de yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Dini Meselelerin Çözümünde Temel İlke ve Yöntemler,
- 2- İktisadi Hayatla İlgili Meseleler,
- 3- Gıda Maddeleri ve Bağımlılıkla İlgili Meseleler,
- 4- Sağlık ve Tıpla İlgili Meseleler,
- 5- Kur'an'dan Mesajlar: En'am Suresi 151-152. Ayetler⁷⁰

---

⁶⁹ Recep KAYMAKCAN, *Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı İnceleme ve Değerlendirme Raporu*, ERG(Eğitim Reformu Girişimi) Sabancı Üniversitesi,2007, sayfa,12, www.egitimreformugirisimi.org (Erişim Tarihi 04.04.2019)

⁷⁰ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

12. Sınıf 4. Ünite 1. Kazanım: Dini meselelerin çözümüyle ilgili temel ilke ve yöntemleri analiz eder.

DKAB Katılımcı 11- Sürekli gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte insan ve toplum da değişmektedir. Her alanda yaşanan değişimler sebebiyle Kur'an ve sünnette bulunamayan dini hükümler içtihat ile verilmektedir. Dolayısıyla hüküm verecek olan müçtehit yeni dini bir meseleyi çözüme kavuştururken öncelikle İslam'ın 1. Temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'e müracaat eder. Aradığı hükmün cevabını Kur'an'da bulmazsa 2. ana kaynak olan sünnete müracaat eder. Şayet burada da hüküm bulamazsa işte o zaman icmaya başvurur. İcma ise Peygamberin vefatından sonra İslam âlimlerinin dini bir meselede, bir hüküm üzerinde ittifakla görüş bildirmeleridir. Bu açılardan bakıldığında ünitenin genel konuları yukarıda bahsettiğimiz durumu öğrencilere anlayacağı dilden anlatılmaktadır. İslam'ın ortaya koyduğu çözümlerin asıl amacı insanların canını, malını, neslini, aklını ve dinini korumakla yükümlü olduğuna, haklarını güvence altına aldığına bu ünite de dikkat çekilir.

12. Sınıf 4. Ünite 2. Kazanım: İslam'ın ekonomik hayatla ilgili ahlaki ölçülerini yorumlar.

DKAB Katılımcı 11-İslam'ın mülkiyet anlayışı, fakirlere bakışı ve fakirliğin çözümü için ortaya koyduğu ilkeleri ele alır. Ayrıca, İslam işveren ve işçinin haklarını koruma altına alır. Ayrıca, güvenliğe, bir iş yerindeki, iş sağlığına gibi hususlara da değinir. İslam ekonomik hayatta hem bireysel hem toplumsal hem de ülke ekonomisini koruma adına hileyi, stokçuluğu, faizi, spekülasyonu, aldatma, rüşvet ve bunun gibi ticari ahlaksızlıkları yasaklamıştır. Bu ünite de öğrencilere bu konu da örnek ayet ve hadislerle de anlatılmıştır.

12. Sınıf 4. Ünite 3. Kazanım: Gıda maddeleri ve bağımlılık konusundaki dini ve ahlaki ilkeleri açıklar.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Yenilenen ortaöğretim 12. sınıf, Haramlar ve Helaller Ünitesindeki kavramlar ile güncel ahlaki meseleler eşleştirilmelidir. Mesela, faiz, rüşvet gibi konularda da kitabi bilgiler ile güncel hayatta yaşananlar

örtüşmezse kitabın hiçbir anlamı kalmaz. Madde bağımlılığı konusun da ise, mesela trafikte alkol anlamında 20 promile kadar ceza yok. Kimse bunu sorgulamıyor neden diye. Bu tamamen yasaklanmalı. Bu ibarenin bulunması, çocuklar üzerinde alkol yasak değil şeklinde etki bırakacaktır. Bir miktar kullanılabilir algısı oluşturmaktadır. Ünite bu konuda içeriğinde alkol ve diğer zararlı maddelerle ilgili kesin ifadeler kullanmalıdır. Mesela ‘kesinlikle yasaktır’ veya ‘kesinlikle içilmemeli’ gibi.

12. Sınıf 4. Ünite 4. Kazanım: Sağlık ve tıpla ilgili bazı meseleleri dini ve ahlaki ölçüler çerçevesinde yorumlar.

DKAB Katılımcı 11-Yenilenen ortaöğretim ünitesinde özellikle tıp alanında kullanılan ve dini açıdan helal mi haram mı olduğu tartışılan şu konuları kavramsal olarak açıklamaya gitmiştir. Kavramlar şunlardır: Organ nakli, kan bağıışı, ötenazi, otopsi, haram maddelerle tedavi, intihar gibi. Son yıllarda artan organ nakilleri, kan bağıışları, ameliyat öncesi verilen narkoz vb. tıbbi uygulamalarda dini hassasiyetleri olan kişilerin bu kavramları bildiği gözlenmektedir. Bu kavramları bilenlerin ise diğer hastalar üzerinde olumlu düşünceler oluşturmaktadır. Bu kavramların üniteye yer alması öğrencilerin zihinlerindeki sorulara önemli cevaplar vermiştir.

12. Sınıf 4. Ünite 5. Kazanım: En’am Suresi 151-152. ayetlerde verilen mesajları değerlendirir.

DKAB Katılımcı 11-Verilen örnek ayetin ünitenin içeriği ile anlam bütünlüğü taşıması öğrencilerin konuları anlayıp pekiştirmeleri açısından yerinde olmuştur.

6.5. 12. Sınıf Hint ve Çin Dinleri Ünitesi (5. Ünite) Kazanım ve Öğretmen Açıklamaları

Bu üniteye yer alan konular ve kazanım değerlendirmeleri

- 1- Hinduizm,
- 2- Budizm,
- 3- Konfüçyanizm,

4- Taoizm.⁷¹

12. Sınıf 5. Ünite 1. Kazanım: Hinduizm'in doğuşunu ve gelişim süreci özetler.

DKAB Katılımcı 11-Hint dinlerinde olan Hinduizm'in tarihçesi, inanç esasları, ibadet mekanları, kutsalları, kitapları, ilahları gibi önemli konulardaki kavramlara yer verilir.

12. Sınıf 5. Ünite 2. Kazanım: Budizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

-DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Hint ve Çin dinleri konusunda Batılılar; İslam ilerlemesin, Müslümanlar çoğalmasın diye İslam dinine alternatif olarak Budizm'i çıkarmışlardır. Öğretileri aynıdır. Mesela içki haram, hırsızlık haram, cinayet haram gibi öğretiler hem Budizm de hem de dinimizde vardır. Sanki İslam'la Budizm aynı gibi algı oluşturuyorlar. Oysa Budistler canidir. Müslümanları katlediyorlar. Arakanda canlı canlı insanları yakabiliyorlarsa bu insanlar canidir. Ama kitaplarda bunlar hiç yokmuş gibi düzgün bir inanç gibi veriliyor. Bunların DKAB kitabında olmaması gerekir.

12. Sınıf 5. Ünite 3. Kazanım: Konfüçyanizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini özetler.

DKAB Katılımcı 11-Çin milli dinlerinden olan Konfüçyanizm'in doğuşu, tarihi, ritüelleri, sembolleri, inanç esasları, ibadet mekanları gibi konulara yer verilir.

12. Sınıf 5. Ünite 4. Kazanım: Taoizm'in doğuşu ve gelişim süreci özetler.

DKAB Katılımcı 11-Çin milli dinlerinin 2.si olan Taoizm'in tarihçesi, doğuşu, inanç esasları, kutsal mekanları, dini metinleri gibi kavramlara yer verilir.

6.6. 12. Sınıf Öğretim Programı Genel Değerlendirmesi

DKAB Öğretmeni Katılımcı 8: Yenilenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programını uygulama noktasında çocukların gelişim seviyelerine uygun

---

⁷¹ Dkab, a.g.e. ss. 1-34

değildir. Bütün öğretim programı bilgi üzerine kuruludur. Çocuklarda karakter oluşturacak uygulamalı örnekler yoktur. Bilgiye her yerde ve her zaman ulaşabiliriz. Yalnız örnek uygulama yoktur. Örneğin, ilköğretim 4. Sınıf DKAB öğretim programında yer alan besmele konusu ayet ve hadislerle açıklanmış ancak çocuk bismelenin ne işe yaradığını bilmiyor. Bu anlatılmamış. Özellikle, lise öğretim programı lise öğrencilerine yönelik değil ilahiyat öğrencilerine yönelik hazırlanmıştır. Bütün kazanımlar ‘yapar, eder’ şeklindedir. Mesela, takvayı nasıl anlatacağız? Öğrenci takvayı nasıl yapacak? Takva kavramı kitabi bir bilgi değildir. Allah’ın peygamber göndermesinin sebebi bilgi değil bilgiden öte örnekliktir. Yani uygulayıp göstermektir.

Özet olarak 4. Sınıf DKAB öğretim programı 12. Sınıf DKAB öğretim programına kadar teknik bilgi olarak hazırlanmıştır. Bu şekilde olunca bilgi karaktere dönüşmüyor. Bu bilgilerin yaş e algı seviyelerine göre soyutlama dönemi vardır. Önce hikaye, sonra hikayenin anlamı olmalıdır. Sonra kavramlar sonra teknik bilgi sonra karakter. Önce kavram sonra anlam oluşmuyor. Önce anlamı öğreteceksiniz sonra kavramı öğreteceksiniz. Mesela, takva konusunda önce hikayelerini anlatacaksınız sonra tanımlarının ne anlama geldiğini ‘Allah’tan sakınmanın’ ne anlama geldiğini vereceksiniz. İşte o zaman takva kavramı budur diyorsunuz. Daha sonra teknik bilgi olarak Kur’an-ı Kerim’de örnek ayetler ve peygamberden örnek hadisler veriyorsunuz ve böylece karakter oluşmuş oluyor.

SONUÇ ve ÖNERİLER

2018 yılında yenilenen DKAB Ortaöğretim Öğretim Programı 9-12. Sınıflar öğretim programı 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. DKAB öğretim programına baktığımız zaman ülkemiz tarihinde dönem dönem birtakım kısmi değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler şöyle sıralanabilir: Son olarak 1982 yılında hazırlandı. O tarihten bugüne kadar yapılan ufak çaplı değişikliklerle orta öğretim DKAB programının ihtiyaçlara cevap verebilecek yeterlilikte olmadığı görülmüştür. Aradan geçen 33 yılda değişen ve gelişen pedagoji anlayışı ve ihtiyaçlar çerçevesinde programın 21. yüzyıl şartlarına ve inanç ortamlarına göre yeniden değerlendirilip düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Yapılan çalışmalar ve değişiklikler gösteriyor ki daha önceki öğretim programlarında olmayıp 2018 öğretim programına konulan konular insanlar için dini sorunlarda yeni çözüm, öneri ve örnek ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaçlara cevap verebilecek ve onları yetiştirebilecek eğitim kurumu da elbette ki okullardır. Yenilenen öğretim programı açıklandıktan sonra eğitim camiası her ne kadar çekimser davrandıysa da uygulanmaya konulduğu bir yıllık süre zarfında çok ciddi olumsuz eleştirilerin olmadığı aşikardır.⁷²

Yeni bir program olması münasebetiyle uygulandığı 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğretim programında olumlu ve olumsuz görünen birtakım konular Kocaeli ilçesinde görev yapan ve fiili olarak derslere giren DKAB öğretmenleri tarafından değerlendirmeye tabi tutuldu. 12 öğretmenle incelenen, nitel bir araştırma olan, odak grup görüşmesi yöntemiyle yapılan, öğretim programı değerlendirme çalışması tamamlandı. Bu çalışma sonunda önemli birtakım veriler elde edildi. Özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının Türkiye'deki gençlerin dini ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterlilikte hazırlandığını gördük. Yalnız, programın tamamı için bunu söyleyemeyiz. Çünkü gördük ki öğretim programında bazı ünitelerinin daha kapsamlı bir şekilde düzenlemeye tabi tutularaktan ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Öğretim programları değişen

---

⁷² Kaymakcan, a.g.e. ss.1-20

zamanla birlikte ihtiyaçları da çeşitlendirmektedir. Bu ihtiyaçlar zamanla dini birtakım sorumlulukları da dikkate almayı gerektirmektedir. Programı hazırlayan kurum ya da kuruluşlar bu değerlendirmeleri elbette göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu değişiklikler son olmadığı gibi ilk olarak da kalmayacaktır.

Yenilenen öğretim programı değerlendirmesinde birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Özetle:

1- Ortaöğretim 9. sınıf öğretim programında ibadetlerin konusuna yer verilmiş fakat bu ibadetlerin nasıl yapılacağına dair detaylı bilgi yok. Konular kavram ve teknik bilgi olarak kalmıştır.

2- İslam kültür ve medeniyetinin programda olması İslam kültürünün doğru anlaşılması açısından olumludur. Fakat verilen örneklerde İslam kültür ve medeniyetinin yayılmasına önderlik yapmış büyük İslam alimlerinin ve komutanlarının bir iki örnekle ve yüzeysel geçiştirilme bakımında yetersizdir. Bu konuda öğretim programının daha çok İslam alimi ve komutanına yer vermesi gerekmektedir.

3- Kaza ve kader konuları 9. sınıf öğretim programında yer almalıdır. Ancak teknik bilgi veya sadece kavram bilgisi şeklinde değil öğrencilerin somutlaştırabileceği ve anlayabileceği seviyede yer verilmesi lazım.

4- Yenilenen DKAB öğretim programının eski programa nazaran önemli faydalarından biri de ezberciliğe dönük değil, düşünmeye sevk edici ve anlayıp kavrayabileceği sonunda yorum yapabileceği şekilde tasarlanmalıdır.

5- Yenilenen DKAB öğretim programının 12. sınıf üniteleri detaylıca işlenirken 9, 10 11. Sınıf üniteleri kısa bilgilerle verilmiş.

6- Öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin; öğrencilere daha kaliteli bir eğitim sunabilmeleri için Milli Eğitim Bakanlığı'nın resmi internet eğitim portalı olan EBA içerik olarak özellikle DKAB konuları için ilgi çekici sunum, slayt, eğitici filmlerden kesitler, İslam tarihini anlatan materyaller açısından sürekli yenilenip sisteme dahil edilmesi eğitim öğretimi kolaylaştıracaktır. Ünitelerdeki konuların sonunda o ünite ile ilgili dikkat çeken, mesaj verebilen, anlaşılır, kısa, öz,

doğru bilgilerin yer aldığı, güvenilir internet linklerinin paylaşılması gereklidir. Çünkü günümüzde akıllı telefon ile sosyal medyayı kullanmayan (facebook, twitter ve youtube gibi) öğrenci yok gibi. Böylece sosyal medyayı çok sık kullanan gençler doğru bilgiye ve güvenilir internet sitelerine yönlendirilmiş olur.

7- Hazırlanan yeni öğretim programında bütün ünite sonlarında bulunan örnek ayetlerin o ünitelerde anlatılan konularla anlam bütünlüğü açısından ya çok dolaylı bir şekilde irtibatı kurulabiliyor. Ya da onlarla hiçbir ilişki kurulamıyor. Örnek ayetlerin ünite de anlatılan konuyla anlam bütünlüğü açısından irtibatlandırılması gerekmektedir.

8- Genel olarak DKAB öğretim programında soyut ve somut kavramlar birbirleri ile irtibatsız kalmıştır. Oysa somuttan soyuta doğru bir anlatımın ya da örneklendirmenin olması gereklidir.

9- 11. Sınıf DKAB öğretim programının Kur'an'da Geçen Bazı Kavramlar ünitesinde yer alan 'cihat' kavramının Kur'an'da Hz. Muhammed(sav) ünitesinde yer alan Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik görevleri arasında yer alması gerekir.

10- Yeni dini akımlar ünitesinde yer alan ateizm, deizm, teizm gibi kavramların dikkat çekici şekilde anlatılması ve üzerinde durulması öğrencilerin dikkatini olumsuz yönde çekmektedir. Bu kavramlar genişçe değil kısa açıklamalarla olumsuz örnekleri ön plana çıkarılarak geçiştirilmelidir.

11- Yenilenen öğretim programında 11. Sınıf öğretim programında yer alan dünya dinleri bölümünde Hıristiyanlık ve Yahudilik'e dikkat çeken görsellere genişçe yer verilmiştir. Burada evrensel bir din olan İslam'ın dünya dini olarak öğretim programında ve ünite de yer almayışı büyük bir eksiklik. Burada örnek olarak verilecekse eğer dünya dini olarak İslam verilmeliydi. Diğer dinlerde kısa başlıklar halinde geçiştirilmeliydi.

12- 11. sınıf öğretim programında yer alan Hıristiyanlıktaki yasaklanan davranışlar ve Yahudilikteki 10 emirin İslam'ın farzlarına benzer şekilde verilmesi öğrencilerde o inanışlara karşı ilgiliyi artırıyor.

13- Öğretim programın 12. sınıf öğretim programında yer alan ‘tasavvuf yorumlar’ ünitesi ilahiyat öğrencileri seviyesine göre işlenmiştir. Üniversite sınavına hazırlanan 12. sınıf gurubu öğrencilerinin böyle ağır bir konuyu anlamalarını zorlaştırmaktadır. Öğretim programı daha basit bir dille ve yüzeysel olarak 11 ve 12. sınıflar öğretim programına konulmalıdır.

14- Hint ve Çin dinlerinin semavi dinlermiş gibi öğretim programında genişçe yer verilmesi, öğretilerinin ve uygulamalarının dikkat çekecek şekilde görselleştirilmesi, bu inanışlarla ilgili bugüne kadar bilgisi olmayan bir insana hem bir sempati hem de bir empati oluşturmaktadır. Bu dinlerin ya da inanışların dünya dini gibiymiş gibi verilmemesi gerekir. Konfüçyanizm’in öğretileri anlatılırken sanki İslam’ın öğütleri ve hadisi şerifleri okuyormuş gibi oluyor. Hinduzim’in ve Budizm’in öğretileride gene dikkat çekecek şekilde verilmiştir. Bu dinlerin öğretileri de İslam’ın farzlaına emirlerine benzemektedir. Bundan dolayı öğrencilerde kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bundan dolayı konuları sınıfta dinleyenler bir sonraki derse Hint filmlerini izleme teklifi ile gelmektedirler. Bunların ünitelerde küçük başlıklar halinde ve yüzeysel olarak geçiştirilip, öğretilerinin ve görsellerinin kullanılmaması yerinde olur.

15- Eski DKAB öğretim programında Alevilik konusunun ünitelerde kapsamlı bir şekilde yer almaması eleştirilere tabi tutulmuştu. Ve bu konudaki talepler Milli Eğitim Bakanlığı’na gönderilmişti. Bu eksikliği dikkate alan başta Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşları yenilenen bu öğretim programında Alevilikle ilgili merak edilen, yanlış bilinen bütün uygulamalara net bir şekilde cevap verip konuları işlemesi insanların zihinlerindeki yanlış Alevilik düşüncesini bertaraf etmiştir. Bu bağlamda Alevilik ve Bektaşilik konularının daha sonra hazırlanacak öğretim programları da aynı hassasiyet ve özenle yer almaya devam etmesi gereklidir.

16- Değerler eğitimi kavramlarının Hz. Muhammed’in (Sav) şahsi özellikleri ve ahlaki konusuyla genişçe yer verilip gençlerle irtibatlandırılması öğrencilerde farkındalık oluşturmaktadır.

17- DKAB öğretim programlarına baktığımız zaman eski programlarda DİN Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde namaz sürelerinin ezber olarak verildiği görülmektedir. Fakat yenilenen DKAB öğretim programında ezberlenecek sure ve duaların olmayışı büyük bir eksikliklerdir. Kapsamlı bir öğretim programının yenilenmesini beklemeden 2019-2020 eğitim öğretim yılı öğretim programında ve kitaplarında namaz sure ve dualarının 9-10-11 ve 12. sınıf öğretim programlarına alınması gereklidir. Bu yenilenen öğretim programında var olan ibadetler ünitesinde namaz anlatılmaktadır. Fakat namaz sure ve dualarla ifa edilir. Sure ve dua bilmeyen bir öğrenci namaz kılamaz. Mevcut haliyle bakıldığında program bu noktada kendisiyle çelişmektedir.

18- Ortaöğretimde eğitim öğretimin amacı öğrenciyi iyi bir üniversiteye hazır hale getirmektir. Ancak bu dönemde hem okullarda hem de okulda açılan DYK kurslarında öğrencilere herhangi bir yayınevini kitabı önerilemiyor. Dolayısıyla kitapların ünite sonlarındaki ünite değerlendirme sorularının hem ünite konularıyla ilgili hem de üniversite sınav sorularıyla eşdeğer olması gerekir. Bu noktada soru sayılarının ve soru kalitelerinin artırılması gereklidir.

19- Eski öğretim programında haftalık ders saati 1 olan DKAB yeni öğretim programında 2 saate çıkarıldı. Bu çok yerinde bir karar olmuştur. Bu konuların yetiştirilmesini ve derslerin daha verimli işlenmesini sağlamıştır.

20- Öğretim programı ve kazanımları belirleyen kurulların Milli Eğitim Bakanlığı kontrolü altında oluşturulması olması gerekir.

21- Öğrenci kazanımları ve muhteva öğrenci kazanımlarına yakın olmalı.

22- Öğrenci kazanımları ile programın teknik kısımlarını karşılaştıracak ekiplerin kurulmasına ihtiyaç vardır.

23- Son olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi yenilenen öğretim programı taslağı alanında başarılı, gayesi insan yetiştirmek olan akademik bir kadro tarafından hazırlandığı aşikârdır. Her ne kadar hata ve kusurları olsa da program en nihayetinde hedefi insanı yetiştirip sosyal hayatta yer alacağı göreve hazır hale getirmektir. Elbette ki eksik tarafları var. Bu noktada bu eksiklikler saha da cefakârca çalışan

öğretmenlerin yardımı ve gayretiyle tespit edilmektedir. Bu sese kulak verilmesi gerekmektedir. Eksikliklerin dikkate alınması gerekir. Aciliyet arz eden durumların ise bir an önce çözüme kavuşturulması gerekir.

KAYNAKÇA

ARSLAN, Mehmet, Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri,

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/144/arslan.htm,
(Erişim Tarihi: 05.04.2019)

AYVAZ, Z. Eğitim Programları ve Unsurları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2001

ÇINAR, Mehmet, Ortaöğretim Lise 2.Sınıf Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2002,s.6

ÇINAR Fatih, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2012/1, Sayı:15, s.345-366

ÇOKLUK, Ömay, Kürşad YILMAZ Ebru Oğuz .Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi, Kuramsal Eğitimbilim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 4 (1), 95-107, 2011

DEMİREL, Özcan, Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları, PEGEM Akademi, Ekim, 2017, Ankara, Sayfa, 40 , ss.384

DODURGALI, Abdurrahman, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997), İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı / İBAV Bilimsel Eserler Serisi:1, Kayseri, 1998, ss.7-50.

EĞRİ, Osman, “Eğitimin Genel Amaçları Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri”, AÜİFD, Cilt: XLIV, Sayı:1, Yıl:2003

EKİCİ, Elif, İslam Dini’nin Çevreye ve Çevre Sorunlarına Bakış Açısı Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(ERZSOSDE,X1-1:129-140,2018

ERGEN, Hüseyin, Türkiye’de Eğitimde Planlama Yaklaşımları ve Kullanılan Eğitim Göstergeleri, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, Ağustos 2013,. ss.151-167.

ERYILMAZ, Recep, Orta Öğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1995.

HAMARTA, Erdal, “**Eleştirel Düşünme**”, **Eğitime Yeni Bakışlar**, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, 2008.

KAPTAN, Saim, 11, **Bilimsel Araştırma Teknikleri**, PEGEM, Ankara, 2000, s.175

KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 28. Baskı, Nobel Yayınevi, Ankara, 2015

KAYMAKCAN Recep, “**Türkiye’de Din Eğitiminde Çoğulculuk ve Yapılandırıcılık: Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı Bağlamında Bir Değerlendirme**”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory& Practic, Cilt: 7, Sayı: 1, 2007.

KAYMAKCAN, Recep, **Yeni Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı İnceleme ve Değerlendirme Raporu**, ERG(Eğitim Reformu Girişimi) Sabancı Üniversitesi, 2007, sayfa,12.

MEB, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, **İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara, 2006.

OĞUZKAN, Ferhan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Emel Matbaacılık, 3. Baskı, Ankara, 1993.

ÖZGÖKER, Uğur, Vedat Akman, **Bilimsel Araştırma ve Çalışma Yöntemleri**, 1. Baskı, Derin Yayınları, İstanbul, 2007.

ÖZKAN, Fatih, **Modern Dönemde Din-Bilim İlişkisi**, Iğdır Üniversitesi İlahiyat Dergisi, Sayı/No: 6, Ekim, 2015:55-67

SENEMOĞLU, Nuray, **Bilişsel Giriş Davranışları ve Dönüt-Düzeltilmenin Erişiyeye Etkisi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)Ankara: 1987, s. 1.

ŞIŞMAN, Mehmet, **Eğitim Bilimine Giriş**, PEGEM Akademi, Ekim,2017, 17.Baskı, Sayfa,11,12

TAŞDEMİR, Mehmet, **Eğitimde Planlama ve Değerlendirme**, Ocak Yayınevi, Ankara, 2000

TAVUKÇUOĞLU, Mustafa, **İlköğretim Okullarındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredatının Program Yönünden Değerlendirilmesi Konya İl Merkezi Örneği**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1987

TURANALP, M. Fatih, **Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, Konya,2017

TUTKUN, Ömer, Yasemin AKSOYALP, 21. Yüzyılda Eğitimde Program Geliştirmede Yönelim, Kavram ve Anlayışlar, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sakarya, 2010, Sayı 19, ss.156-169

VARIŞ, Fatma, Eğitimde Program Geliştirme, Pegem Yayıncılık, Ankara: 2003, s.18

YÜKSEL, Sedat, Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sayı 24 (Good, 1959, s.151)

Yıllık Kalkınma Plânı, Ankara, (Ulusal Programlar Ankara 2001, www.programlar.meb.gov.tr/prog_1.html. (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=319> Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9-12. Sınıflar) Öğretim Programı, ss: 34 (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Öz Geçmiş

1983 Yılında Erzurum ili Narman ilçesinin Sütpınar Köyünde dünyaya geldi. İlkokulu doğduğu köyde tamamlayan Avcı, ortaokulu Sarıkamış İmam Hatip Ortaokulunda, Liseyi Oltu İmam Hatip Lisesinde bitirdi. 2010 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünü kazandı ve 2014 yılında okulu başarıyla bitirdi. 2014 yılında Şanlıurfa Viranşehir’de öğretmenliğe başladı. Görev yaptığı okullarda farklı konularda kısa film çalışmaları yaptı. Çektiği “Değişim Eğitimle Başlar” ve “Kocaali Anadolu Lisesinde Kutlu Doğum Haftası” isimli kısa filmleri ve “Önce Namaz” projesi kapsamında röportajları Youtube’da yayınlanmaktadır. 2014 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalında, “Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri” isimli tezini hazırladı. Sakarya ili Kocaali ilçesinde öğretmenliğe devam eden Sedat Avcı, evli ve 1 erkek 1 de kız çocuğuna sahiptir.